સુધારેલા નવા અભ્યાસક્રમ .

રણ પહેલાની ન.

માં પાઠ તથા કવિતાના અર્થ તથા કવિતાને.
સમજુતી, અઘરા શબ્દો, આંક, પાડા,
ઉકેલ, ટીપ તથા
હિન્દુસ્તાનનું ભૂગોળ ... T.
સમાવેલ કરેલા છે.

બનાવનાર,
માસ્તર-જગુભાઈ હિરાલાલ.
ખંભાત.

પ્રસિદ્ધ કરનાર,
દામોદર હિરાલાલ શાહ.
બુકસેલર-ખંભાત.

અમદાવાદ-ધી ડાયમંડ જ્યુબિલી પ્રી. પ્રેસમાં
પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.

આ. ૧ લી. પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૮૩. સને ૧૯૨૭.

કીંમત ૦-૩-૦.

ગુજરાતી પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧લો.

દિવાળી=હીંદુઓના વરસનો છેલ્લો દીવસ.
અક્ષર=દસ્તક.
નિશાળ=ભણવાની જગા.
રજા=છુટી.
રાજી=ખુશી.
છોડી=છોકરી.
ભેગી=એકઠી, જોડે.
લીંપેગુંપે=છાણ માટીની ગાર ચોપડે.
ધોળે છે=છાંટે છે.
સંજેરી=બારી.
આંગણામાં=બારણાની બહાર જગામાં.
સાથીઆ=અબીલ–ગુલાલથી 卐 (આમ) બનાવે છે.
જમવાનું=ખાવાનું
લુગડાં=કપડાં
ઘરેણાં=જણસો
દારૂખાનું=ફટાકડા, ફુલકની, બપોર, કોઠી, વગેરે
ગીત=ગરબી
ફટાકડા=ટેટા, ફટાકા
હરખાય=રાજી થાય

પાઠ ૨જો.

વાર=દીવસ
બધી=સઘળી
સુરજ=સૂર્ય
સાહેબ=અંગ્રેજ
દેવળ=સાહેબલોકનું મંદીર
કેડે=પાછળ
જુમેરાત=ગુરૂવારની રાત
પાછો=ફરીથી
અઠવાડીઉં=સાત દીવસનું નામ

પાઠ ૩જો.

નિશાળ=ભણવાનું ઘર
ફરતી=ચારે તરફ
વાડ=કાંટાવાળા તારથી બતાવેલી હદ
દરવાજો=મોટું બારણું
પાટીઉં=બાંકડો
બાગ=બગીચો
ફુલઝાડ=જે ઝાડપર ફુલ આવે છે તે
ખીલી=ફાલી
વેલ=વેલો
છોડ=નાનું ઝાડ
પાઇએ છીએ=રેડીએ છીએ
વાવટા=ધજા
મોગરી=લાકડાની હથોડી
મહેતાજી=માસ્તર, શિક્ષક
બેઠક=બેસવાની પાટલી
સીસી=કલાક જાણવાની વસ્તુ [નમુનો
નકશો=ચિત્ર અથવા
ચિત્રો=છબીઓ
ટાંગેલાં=લટકાવેલાં

..ઉં મુકવાની	તમામ=સઘળા	નિત્ય=હમેશા
	દો=આપો	ચોડી=લગાડી
	માન=આબરૂ, આવકાર	ચિત્ત=મન
ની=સારી	ગુરૂને=મહેતાજીને	ગુરૂની=મહેતાજીની
પાઠ ૪થો.	સમા=બરાબર	શિક્ષા=શીખામણ
નિશાળીઆ=વિદ્યાર્થીઓ	જ્ઞાન=સમજણ	રૂડી=સારી
શીખામણ=બોધ	તજવું=મુકી દેવું	રીત=રીતભાત
ઇશ્વર=પરમેશ્વર	અંગ=શરીર	રમતમાં=રમવામાં
જ્ઞાન=અક્કલ	હળીમળીને=એકઠાં થઇને	પેર=રીત
નિત્ય=દરરોજ	સંગ=સોબત	નીસરી=નીકળી
પરોઢીએ=વહેલા મળસકે		પાંસરૂં=સીધું

કવિતાના અર્થ.

(૧) હમેશા વહેલા સવારે ઉઠીને પરમેશ્વરનું નામ દેવું પછી દાતણ કરી ન્હાઇને બધા પાઠ કરવા.

(૨) માબાપ કહે તેમ કરો અને પોતાનાથી જે મોટો હોય તેને આવકાર આપો, પોતાના મહેતાજીને બાપની બરાબર ગણો તેથી સારી સમજણ મળશે.

(૩) કોઇ વખત જુઠું બોલવું નહીં અને પોતાના શરીરનું આળસ કાઢી નાંખવું, સારી સોબત રાખીને બધા સાથે એકઠા મળીને ચાલવું.

---

(૧) દરરોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને ભણવું, સારી રીતભાત રાખીને મહેતાજીની શીખામણ માનવી.

(૨) મન રમતમાં રાખવું નહીં, એ તમે સારી પેઠે સમજો. ..ળમાંથી છુટીને સીધા (રસ્તામાં રખડયા સિવાય) ઘેર જવું.

પાઠ ૫મો.

લુગડાં=કપડાં

અંગરખી=ડગલી

જોડીઓ=નાના જોડા

દરજી=લુગડા સીવનાર

ધોતલી=નાનું ધોતીઉં

લેંઘી=નાના છોકરાને પહેરવાની ચોયણી

ફળીઆ=શેરી, પોળ, મોહલ્લા

બદન=કબજો

પાઠ ૬ઠો.

ચોખ્ખા=સાફ

મેલાં=ગંદા

ધૂળમાં=માટીમાં

મેલ=ગંદા પદાર્થ

ડીલ=શરીર

ચોળીને=મસળીને

ગંદી=મેલી

રીજી=ખુશી

અડાય=અડકાય

ફોલ્લો=નાનું ગુમડું

ખસ=નાની ફોલ્લી

ડાધાં=ટપકા

જગતના=દુનીયાનાં

નાથ=ધણી, પરમેશ્વર

(૧) મારો સાફ ઓટલો અને ઘરનો ચોક તથા સાફ સફાઇબંધ લુગડાં જોઇને બધા લોકો સફાઇ છે એમ કહે છે.

(૨) મારૂં મોં ચોખ્ખું છે અને મારા હાથ ચોખ્ખા છે. મારા ચોખ્ખા મનમાં દુનીયાનો ધણી પરમેશ્વર બીરાજે છે.

પાઠ ૭મો.

વરસગાંઠ=જન્મદિવસ

ઝટ=તાકીદે

કંસાર=લાપસી

ભાવ્યો=સ્વાદવાળો લાગ્યો

મંડયો=ખુબ ખાધો

કઢી=છાશની થાય છે

બીડાં=પાનની પટી

પાઠ ૮મો.

સગાં=સંબંધી

કાકો=બાપનો ભાઈ

કાકી=કાકાની વહુ

ભત્રીજો=ભાઈ નો દીકરો

મામો=માનો ભાઇ

મામી=મામાની વહુ

ભાણેજ=બેનનો છોકરો, ભાણો

ફોઇ=બાપની બેન

ફુઓ=ફોઇનો વર

માસી=માની બેન

માસો=માસીનો વર

પીતરાઇ=કાકાના, દાદાનાં છોકરા

મોળાઇ=મામાના છોકરા

મશીઆઈ=માસીના છોકરા

ફોઇયાત=ફોઇના છોકરા

બનેવી=બેનનો વર

સાળો=વહુનો ભાઈ

સાળી=વહુની બેન

સાવકા=બાપ એક ને મા જુદી જુદી.

દુધભાઇ=મા એક ને બાપ જુદા જુદા

જમાઈ=દીકરીનો વર
વેવાઇવેવાણુ=વરવહુનાં માબાપ.

પાઠ ૯મો.

હરખાઉં=રાજી થાઉં
ચાંપે=દાબે
બોકી=બચ્ચી
બીડેબાથ=બાથમાં લે
પંપાળીને=હાથ ફેરવીને
રાજી=ખુશી
હરખાય=રાજીથાય
દુખડાં=દુ:ખો
ભુલી=વીસરી
મીઠા=સારા
બોલ=વચન
પંખી=પક્ષી
કલોલ=આનંદ
સંભાળે=ખબર રાખે
મારી જાત=મારૂં શરીર
રડતો-રોતો
લગાર=જરા
ગભરાતી=બેબાકળી
વાર=વખત
ઉંઘાડવા=ઉંઘલાવવા
હાલો=હાલરડું
ઓસડ=દવા
પેટભરી=ધરાઇને
માડી=મા
હેત=પ્રિત, સ્નેહ
અપાર=ઘણુંજ
આભાર=ઉપકાર

(૧) મારી માને જોઇને હું બહુ રાજી થાઉં છું અને દોડી દોડીને તેની સામે જાઉં છું તે મને છાતી સાથે દાબે છે અને બચ્ચી લઇને બાથ ભરે છે.

(૨) ખોળામાં લઇને ધવરાવે છે અને મારા શરીર ઉપર હાથ ફેરવીને રાજી થાય છે મારૂં મોઢું જોઇને હરખાય છે અને તેના બધા દુ:ખો વીસરી જાય છે.

(૩) પક્ષી આનંદ કરતાં હોય તેવા મારા બોલ તેમને મીઠા લાગે છે. મા સારૂં ખાવાનું આપે છે અને ઘણી રીતે મારા શરીરની સંભાળ રાખે છે.

(૪) મને જરા રોતો સાંભળે તે વખતે બેબાકળી દોડે છે હું હસું રમું તો તે બહુ રાજી થાય છે અને મને ઉંઘાડવાને હાલરડાં ગાય છે.

(૫) હું માંદો પડું છું તે વખત દવા પાય છે અને પેટભરીને ખાતી નથી બધા કરતાં તારૂં હેત ઘણું છે. હું તારો ઉપકાર માનું છું.

પાઠ ૧૦મો.

મોટાંને=વડીલોને
માન=આવકાર
પ્રમાણે=રીતે
પૂઠે=પછવાડે
બાવાજી=બાપ
વખાણ=સારૂં કહેવું તે

પાઠ ૧૧મો.

ઉજાણી=મીજબાની
પૌંઆ=ડાંગર પલાળી શેકીને ખાંડી બનાવે છે તે
ધાણી=જાર, બાજરી વગેરેને શેકીને બનાવે છે તે
દળ=લોટને શેકીને તેમાં ઘી ખાંડ વગેરે નાંખી બનાવે છે તે
શેતરંજી=જાડું પાથરવાનું લુગડું
મઝા=ગમત

પાઠ ૧૨મો.

હોડી=નાનું વહાણ
તાપ=તડકો
એકઠા=ભેગા
જીત્યો=ફાવ્યો
સહેલ=મોજ

પાઠ ૧૩મો.

મોટામનવાળી=ઉદાર
ખંડ=બૈરીની કાંચળીના કસબી કપડાનો કડકો
મઝાનો=સારો
ઇનામ=શીરપાવ
કાંચળી=ચોળી
પરીક્ષા=તપાસણી
બદલામાં=સાટામાં
ડાહી=સમજણી

પાઠ ૧૪મો.

દેડકાં=પાણીમાં રહેનારાં પ્રાણી
પાળ=કીનાર
ફેંકાફેંકી=નાંખાનાંખી
ખમાયા=સહેવાયા
ઇજા=નુકસાન
સંભાળીને=સાચવીને
નુકસાન=ઇજા
કદી=કોઈ વખત
નુકસાન=હાણી
ખેલતાં=રમતાં

(૧) રમત ગમત કરતાં કોઈ દીવસ નુકસાન કરવું નહીં ખરાબરીતે રમત રમતાં ભારે નુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૫મો.

દયા=રહેમ
ખીજયા=વઢયા
કુંદાય=ચગદાય
ઝટ=તરત
ઢોર=ગાય, ભેંસ, બકરી બળદ વગેરે
કામનાં=ઉપયોગી
વખતસર=નીયમસર
નીરવાનું=નાંખવાનું
સોળ=લાકડીના મારથી જે લીસોટા પડે છે તે
ગજા=શકિત

પાઠ ૧૬મો.

દાવ=વારો
જણ=છોકરો

વાંસો=પીઠ
હોંશિયાર=અક્કલવાન
સેળભેળ=એકઠા
પારખી=ઓળખી
ઓળખ=પારખ
શાબાશ=ધન્ય

પાઠ ૧૭ મો.

સાચ=સાચું
હેત=પ્રીત
ગાળો=ખરાબ શબ્દો
કાપ=ચીરો
ગભરાયો=અકળાયો

પાઠ ૧૮મો.

સીમમાં=વગડામાં
અમથી=ખોટી
ધાજો=દોડી આવજો
શરમાઇ=લજવાઇ
સાચી=ખરી
પોકેપોક=મોટી બુમ પાડીને
બગાડ=નુકસાન
છેતર્યા=ઠગ્યા
વારે=મદદે
ધાયા=આવ્યા
મશ્કરી=ઠઠ્ઠો
સપડાય=ફસાય
જુઠાણું=જુઠું
આખર=છેવટ
પરતાય=દીલગીર થાય

જે માણસ મશ્કરી કરવા જાય છે તે વહેલો મોડો નુકસાનમાં આવી જાય છે. જુઠું જલદી પકડાઇ જાય છે અને છેવટે જુઠો માણસ દીલગીર થાય છે.

પાઠ ૧૯મો.

જુક્તિ=કળા
પોકેપોક=મોટી બુમ પાડીને
બચાવે=ઉગારે
આઘું=છેટું
વારાફરતી=એક પછી એકને
ન કરી=માની

પાઠ ૨૦મો.

ભીખારી=ભીખ માગનાર
ભજન=કીર્તન
પુરાં=જોઇએ તેટલાં
આંધળો=જે આંખે દેખી શકે નહી તેવો
અપંગ=શરીરનો કોઇ ભાગ (હાથ–પગ આંખ) ન હોય તેવો
પાસે=નજદીક
ગજવામાં=ખીસામાં
દયા=રહેમ
ભલું=સારૂં

પાઠ ૨૧મો.

ભજન=કીર્તન
વાસરૂં=ભુલું
પ્રભુ=પરમેશ્વર
કદી=કોઇ દીવસ
અગણિત=ગણાય નહીં તેટલા (ઘણા)
ઉજાસ=અજવાળા
ઉપયોગી=કામની

દામ=પૈસા	સરજાવી=પેદા કરી	સેવક=દાસ
પાળે=પોષણ કરે	ઠામ=ઠેકાણે	હામ=હિંમત

(૧) પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ, હું કોઈ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ.

ચંદ્ર સુરજ અને ગણી શકાય નહીં તેટલા તારા અજવાળાને માટે બનાવ્યા છે હું કોઇ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ.

(૨) તેં ઘણી કામની હવા આપી છે જેના કંઇપણ પૈસા નથી હું કોઇ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ.

(૩) વરસાદથી અનાજ આપે છે અને બધા જીવોનું પોષણ થાય છે હું કોઇ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ.

(૪) દુધ-દહીં આપવાને માટે તેં બધે ઠેકાણે ગાય અને ભેંસને પેદા કરી છે હું કોઈ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ.

(૫) તેં ઝાડ-પાંદડા-ફળ અને ફુલ, આંબો, ગુલાબ-બદામ વગેરે બનાવ્યાં છે હું કોઇ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલું નહિ.

(૬) મહેરબાની કરી આ દાસને ઘણી વિદ્યા અને હિંમત આપો હું કોઇ દીવસ પરમેશ્વરનું નામ ભુલુ નહિ.

પાઠ ૨૨મો.

સરદાર=લશ્કરનો ઉપરી
જંગલ=વગડા
રૂપાળું=શોભીતું
એકદમ=તરત
છલંગ=કુદકો
પાડ=ઉપકાર
સ્વપ્નુ=ઉંઘમાં મનમાં વિચાર થાય તે
દેવતાઇ=દેવના જેવો

પાઠ ૨૩મો.

રૂપાળું=સુંદર
ભંડારીઆમાં=તાકામાં
ખુશ=રાજી
બાકું=કાણું
પોળી=રોટલી
મણા=ખામી
ઉંદરીઉં=કોળવાઇ
ભોગજોગે=દૈવ્યયોગે
વલે=હાલત

પાઠ ૨૪મો.

સાપ=સરપ, નાગ
કાંઠા=કિનારા
પોલમાં=પોલાણમાં
દર=બાકોરૂં, કાણું
ઝેરી=ઝેરવાળો
ફુંફાડા=ફું ફું અવાજ કરવો તે
ફુંદી=ચગદી
છોલાઇ=ઘસાઇ
વળગીને=બાઝીને
વાસ=ગંધ
અંતે=છેવટે
જોરાવર=જબરો
ઝાઝી=ઘણી
નબળા=જોર વગરના
વેર=દુશ્મનાવટ
પ્રાણ=જીવ
પેર=રીતે

પાઠ ૨૫મો.

સેવા=ચાકરી
ઘરડાં=વૃદ્ધ
લુલાં=લંગડાં
આંધળાં=જેની આંખોથી દેખી શકાય નહીં તેવા
અમાપ=ઘણી
ધન=પૈસો
તીરથ=જાત્રા
પરખી=જાણી
કાવડ=જાડા વાંસના બે છેડાએ ટોપલા બાંધે છે તે
મનસુબો=વિચાર
ભેરવી=લીધી
અચરજ=નવાઇ
ધનધન=વાહ, વાહ
સંતાપ=દુખ
રાજી=ખુશી
આશિષ=દુવા,આશિર્વાદ
અપાર=ઘણી
ફરજ=ધર્મ
મે'ર=કૃપા
લીલાલે'ર=આનંદ

(૧) વૃદ્ધ-લંગડા આંધળા ને ગરીબ માબાપને માધવ નામે દીકરો હતો તે તેમની ઘણી ચાકરી કરતો હતો.

(૨) માધવને તેના માબાપે કહ્યું કે તું અમારા મનની વાત સાંભળ, અમારે જો પૈસો અને આંખો હોતતો અમે જાત્રા કરવા જાત.

(૩) માબાપના મનના વિચાર જાણીને સુખ કરવાનુ ધાર્યું કે કાવડ કરીને મારા માબાપને ફેરવું તો આ દુઃખ જાય.

(૪) આવો વિચાર કરી કાવડ તૈયાર કરીને તે વખતે તેની બે પાસે માબાપને બેસાડયા.

(૫) ખભા ઉપર કાવડને ઉંચકી જાત્રા કરવા ચાલ્યો માધવના આવા સ્નેહથી બધાને નવાઈ લાગી.

(૬) આવા દીકરાને વાહ, વાહ છે તેમજ આવા માબાપને પણ ધન્ય છે। ધન્ય છે! જે દિકરા સારા હોયતો દુઃખ રહે નહિ.

(૭) બધા તીરથમાં ફેરવીને જે વખતે ઘેર ગયો તે વખતે માબાપ બહુ રાજી થયાં ને ઘણા આશીરવાદ આપવા લાગ્યાં.

(૮) છોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી તેથી પરમેશ્વરે મહેરબાની કરી. જે માબાપને સુખ આપે તેને બધી વાતે આનંદ મંગળ થાય છે.

પાઠ ૨૬મો.

ચતુરાઇ=હોંશીયારી
કુજો=ભોટવો
આમતેમ=આસપાસ
[illegible]ફાં=નકામી મહેનત
ઉપાય=ઇલાજ
સુઝી=જણાઈ
નાચતો નાચતો=કુદતો કુદતો
છુપાઇને=સંતાઇને
કાજ=માટે
કંકર=કંકરા
ધીરજ=સબુરી
કઠણુ=અઘરૂં
પારમુકાય=પુરૂંથાય

દાત

કવિતાના અર્થ.

(૧) કુંજાના ઉંડા પાણીને ઉપર લેવા માટે કાગડાએ કાંકરા નાંખી આજે પાણી પીધું.

(૨) સબુરી ને હોંશાયારીથી ગમે તેવું અઘરૂં કામ હોય તો પણ તુરત તે થાય છે જો કોઇને કરવું હોય તો ભલે કરી જુઓ.

પાઠ ૨૭મો.

કાપણી=અનાજ કાપવાનું કામ
આથમતા=આથમીજતા (પૂરોથતા)
વઢાઇ=કપાઈ
સાદ=અવાજ
મલકાવી=હસવાજેવું કરી
ભાથું=ખાવાનું
તાજા=કામ કરવા તૈયાર
દહાડીઆ=મજુર
ભાણુ=સુરજ
બુડે=આથમે
દાતરડું=અનાજ–ઘાસ કાપવાનું લોઢાનું હથીયાર
ચાસ=ખેતરમાં હળથી પાડેલા આડા ઉભા લીટા

પાઠ ૨૮મો.

ખળાં=જ્યાં આગળ અનાજ તૈયાર કરવામાં આવે છે તે જગા.

પાથરા=કાપીને ભોંયપર નાંખેલા છોડ
ભાર=ઢગલો
ઠાલવ્યો=ખાલી કર્યો
હાલરાને=બળદને એક હારમાં પરસ્પર બાંધીને
પગર=બળદોથી કચરાતો અનાજનો ઢગલો
ઉપણી=ઝાટકી
કુંવળ=પગરને ઝાટકીને ધઉં કાઢીને જે વધે તે
ઉજાણી=મીજબાની
કારભાર=કામકાજ
હરખ=આનંદ
હોંશીલી=હોંશવાળી

પાઠ ૨૯મો.

તમામ=સઘળા
ઉમંગે=હોંશે
પીરસી=આપી
સંપે=હળીમળીને
સદાય=હમેશાં
ઉભરાયે=ઘણો થયો
ફાલ=પાક
લણીએ=ઉપરથી કણુસલા કાપી લઇએ
ખંત=કાળજી
ધરી=રાખી
ડુંડા=કણુસલાં
હૈયે=મનમાં
હામ=હિંમત
લણુણી=લણુવાનુ કામ
કોળી=બાચકો
વાળુ=સાંજનું જમવાનું

(૧) હે બાળકો તમે બધા આમ આવો. આપણે કાપણીનું કામ હોંશથી કરીએ જુઓ પેલી વાદળીઓ વરસીને ચાલી જાય છે. બાર મહિનાનું અનાજ આપી હમેશા હળીમળીને રહે છે, હે બાળકો તમે બધાં આમ આવો આપણે હોંશથી કાપણીનું કામ કરીએ.

(૨) ખેતરમાં અનાજનો પાક કેવો ઉભરાઇ ગયો છે હોંશ રાખીને ચાલો લણીએ શામાટે કાલ કરવી જોઇએ હે બાળકો

(૩) વાંકુ દાતરડું લઇને આમ ડુંડા કાપો તે લઇને ખળામાં ઢગલો કરતા હૈયામાં હીંમત રાખો. હે બાળકો.

(૪) અનાજ લણવાનું કામ પુરૂં થયું હવે બધાએ ઘાસ કાપો અને ચાર ઘાસના બાચકા લઇને આ બાજુએ મુકો હે બાળકો.

(૫) આપણે પૂળા બાંધી ગાડામાં નાંખી કામ પુરૂં કરીએ પછી ઘેર જઇ વાળુ કરીને પરમેશ્વરનું કીરતન કરીએ હે બાળકો.

પાઠ ૩૦મો.

દીસે=દેખાય
છુદું=જુદું
પિલાય=કચડાય
કણ=દાણા
ફુંસાં=ફોતરાં
કોથળાઓ=ગુણો
ફળ=લાભ

(૧) હે બાળકો આ વખતે આવો જુઓ ખળા તૈયાર દેખાય છે ડુંડામાં રહેલું જે અનાજ છે તે ચાલો આજે જુદું કરીએ.

(૨) જેમ બળદો ગોળ ફરતા હતા તેમ આપણે બધા ફરીએ જુઓ ડુંડા કેવા સરસ પીલાય છે અને તરત દાણા કેવા છૂટા થાય છે.

(૩) આપણે સૌ ટોપલામાં આમ ભરીએ અને બધું અનાજ ઝાટકીએ ફોતરાં પવનમાં ચાલ્યાં જાય છે અને નીચે બધા દાણા વેરાય છે.

(૪) બધા સાથે કોથળા લઇને આમ બધા હાથોહાથ ભરીએ ખેડુતોનું કામ કરીએ તો આપણને મજુરીનું ફળ મળે.

દાત કુ

પાઠ ૩૧મો.

સહેલ=ગમ્મત
મેદાન=ખુલ્લી જગા
ગગન=આકાસ
અજવાળું=ઉજાસ
ઝાંખો=તેજ વગરનો

પાઠ ૩૨ ભા. ૧

ઢંકાઇ=છુપાઇ
ફોરાં=છાંટા
પાલો=કુમળા પાંદડાનો જથ્થો

પાઠ ૩૨ ભા. ૨

રેલમરેલા=ચારે તરફ રેલા નીકળેલા હોય તે
મેબરીઓ=ધીવાળો
પ્રસાદ=ખાવાનું
નેવલે=નેવે

પાઠ ૩૩મો.

નીતર્યું=ચોખ્ખું
પોચું=નરમ
મટોડી=માટી
કાદવ=કીચ્ચડ

પાઠ ૩૪મો.

સીંચ્યા=ગોઠવ્યા
ઈંટવાડો=ઈંટો બને છે તે જગા
કાણાં=બાકાં
કણક=ઘઉંના લોટમાં પાણી નાંખી બાંધેલો લોચો
ફરતો=ચોગરદમ

પાઠ ૩૫મો.

લુહાર=લોઢું ઘડનાર
ધમણ=દેવતા ફુંકવાનો સંચો

ઠણ=સખત
ચુસી=શોષી
લાલચોળ=રાતો
ટીપ્યો=ઘડયો
એરણ=જેનો ઉપર ધાતુ મુકી ઘડે છે તે
જતરડા=તાર ખેંચવાનુ હથીયાર
શાનો=કઇ વસ્તુનો

પાઠ ૩૬મો.

નાણું=ચલણી સીક્કો
ઢબુ=બે પૈસાનો હોય છે
મહોર=પંદર રૂપીઆની કીંમતનો સોનાનો સીક્કો
વટાવ્યા=છુટા પૈસા લીધા

પાઠ ૩૭મો.

કુહાડી=લાકડા ચીરવાનું હથીયાર
સોય=લુંગડા સીવવાનું હથીયાર
તકરાર=વઢવાડ
ચીરૂંછું=ફાડું છું
મુદર=કુહાડીનો ઉપરનો ભાગ

લક્કડફોડા=લાકડા ચીરનાર
તોલે=બરાબર
ચળકાટ=ઝળકાટ
કોદાળી=જમીન ખોદવાનું હથીયાર
પેદાથયા=ઉત્પન થયા

પાઠ ૩૮મો.

વાડી=નાનો બાગ
માળી=ફુલ વેચનાર
કયારા=આસપાસ પાળ કરેલી હોય તેવી જગા
ગલગોટા=એક જાતનું ફુલઝાડ
મધપુડો=મધમાખીનું ઘર
કોસ=કુવામાંથી પાણી કાઢવાનું ચામડાનું સાધન
લીલાંછમ=ઘણા લીલા

પાઠ ૩૯મો.

ઉખેડી=ખેંચી
મૂળીઉં=મૂળ
કળી=ખીલ્યા વગરનું ફુલ

પાઠ ૪૦મો.

ફુટેલા=નીકળેલા
ટટાર=સીધા

ખરબચડી=ખાડાખાડાવાળી
છાલ=ઝાડની ચામડી
મેજ=ટેબલ

પાઠ ૪૧મો.

વેલા=ભોંયપર પથરાતા છોડ
વીંટળાઇ=લપેટાઇ
અંતરે=છેટે
આરીયા=કાકડી, ચીબડુ

પાઠ ૪૨મો.

કેરી=આંબાના ઝાડનું ફળ
મોર=આંબાના ફુલ
વધતી જતી=મોટી થતી
બાઝી=વળગી
ચામડી=છાલ
ગાર=કઠણ રસ
જતન=રક્ષણ
ઘોળજે=ગોળજે
મીઠો=ગળ્યો

પાઠ ૪૩મો.

અમળાઇને=ખેંચાઇને
જડબાં=ડાચાં

વાગોળવું=ખાધેલું પાછું મોંમાં લાવીને ચાવે તે

ફાટ=ચીરો

વગડાઉ=વગડામાં રહેનારી

પાઠ ૪૪મો.

લાગ=દાવ

છટકી નાશી

ચારો=લીલું ઘાસ

ઠરતા=થોભતા

ગબડયું=પડયું

ચત્તુંપાટ=બરાબર ચત્તું

નીલ ૨વાડ=ઘેટા-બકરાનો દાત ચરાવનાર

સોબત=સંગત

ફેર=તફાવત

પાઠ ૪૫મો.

મીઠું=ગળ્યું

ગુણ=ફાયદો

આંચળ=થાન

બાળીને-ઉકાળીને

જણસો=ચીજો

પાઠ ૪૬મો.

ભેગા=એકઠા

ચાલાક=હોંશીયાર

ગુપચુપ=શાન્તીથી

ગંધ=વાસ

એકદમ=તરત

રીઝે છે=રાજી થાય છે

અણીવાળા=તીણા

કરકરા=ખડબચડા

ઝોકા=ડોલા

પાઠ ૪૭મો.

ચાંચ=પક્ષીનું મોં

માળા=પક્ષીઓનું ઘર

જળકુકડી=પાણીમાં રહે-નારી કુકડી

પાઠ ૪૮મો.

પાંજરૂં=પાળેલા પક્ષીને રાખવાનું સાધન

જીવજંતુ=નાના જીવડા

કોહેલું=સડેલું

પાઠ ૪૯મો.

શીખવ્યું છે=બતાવ્યું છે

નારંગી=નારંગીના જેવો

સરખેભાગે=બરાબર

પાઠ ૫૦મો.

પારણું=લાકડાનું ઘોડીયા જેવું

ઝાપટી=ખંખેરી

ભેરવ=વળગાડ

મઝા=રમત

ઝુલાવવા=હવાવવા

હાલરડું=બાળકને ઉંઘા-ડવાનું ગીત

ઘુમણઘાલુ=ઉંઘ લાવવું

પોઢો=સૂઈજાવ

રસીલા=રસવાળા

રંગીત=રંગવાળા

પધરાવું=બેસાડું

ચીતરેલ=ચીતરેલી

પઢાવું=ભણાવું

મોરલો=મોર

મઢાવું=જડાવું

બીછાવું=પાથરૂં

હીંચોળું=હીંચકા નાંખું

લાડકડા=વાહલા

ગજવે=ખીસામાં

(૧) હાલરડું વહાલું છે ભાઈને હાલરડું વહાલું લાગે છે ગીતથી ઉંઘ લાવું ભાઈને હાલરડુ વહાલું લાગે છે. હે રસીલા તમે રંગેલા પારણામાં સૂઈ જાઓ તો હું તમને ઘણા હેતથી હીંચકા નાંખું ભાઈના પારણાને ભમરીઓ જડાવું અને પૂતળીઓ બેસાડું ભાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે.

(૨) ચીતરેલી ચાંચવાળી ચકલી જડાવું અને પારણે પોપટને પઢાવું. ભાઇને રમવાને સારી રીતે મોરલો સોનેથી મઢાવું ભાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે.

(૩) મખમલની અને મસરૂની તુરતની તૈયાર કરેલી તળાઇઓ પારણામાં પથરાવું. ચીનાઇ ચાદર અને ચંપાના ફુલ સુવાની પથારીમાં પાથરૂં. ભાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે.

(૪) ભાઇને હીરની દોરીએ હીંચકો નાંખુ છું ને સારા સારા ગીત ગાઉં છું. મારો વહાલો લાડકડો ભાઈ ઉંઘીને ઉઠશે ત્યારે તેના ગજવામાં ખાવાનું ઘાલીશ. ભાઇને હાલરડુ વહાલું લાગે છે.

પહેલી ચોપડીના અઘરા શબ્દો.

દિવાળી	સંજેરી	રવિવાર	અઠવાડીઉં	ઘંટ
ઊઠયાં	ઘુઘરા	સુરજ	રહ્યો	માગરી
નિશાળ	સાથીઆ	દેવળ	પાટીઉં	મહેતાજી
ત્રણ	દિવસ	મંગળ	ફૂલઝાડ	સીસી
અક્ષર	ફટાકડા	બુધવાર	ખીલી	નકશા
વરસ	ત્રીજો	ગુરૂવાર	ચંપેલી	ચિત્રો
લીંપેગુંપે	શુક્રવાર	મુસલમાન	ગુલાબ	ટાંગેલા
મુડી	છેલ્લો	જુમેરાત	કસરત	ખુણામાં
	વિષે	શનિવાર	વાવટા	ઘોડી

અખોટા	અંગરખી	પાન સોપારી	નીચે	પીળી
ચોકઠું	જોડીઓ	સગાં	ઉતર્યાં	વાદળી
ઘોડા	ધેંધી	ભત્રીજો	પૂંઠે	ખેંચે છે
કુતરો	સુરવાળ	ફુઓ	વખાણ	ધીરૂ
કેળું	ઘાઘરી	માસી	સુખી	પૂછીશ
દાડમ	ઓઢણી	મસિઆઈ	ઉજાણી	સહેલ
મઝાની	ચોકખાઇ	વહુ	પીરસ્યાં	ઇનામ
અહીં	ચોકખા	સાળીઓ	બબ્બે	કાંચળી
નિશાળીઆ	પહેરણ	સાવકાં	મધુભાઈ	ગંગા
શિખામણ	ધુળમાં	દૂધભાઇ	કનુભાઇ	નિશાળ
ઇશ્વર	રમ્યો	સાસુ	વિના	પરીક્ષા
જ્ઞાન	સાહેબ	વેવાણ	પૈંઆ	દેડકાં
નિત્ય	ડીલ	વિષે	લીંબુ	માર્યાં
પરોઢીએ	કપડાં	કવિતા	નારંગી	ડાહ્યો
નીત	ગંદી	સર્વે	ખારેકી	દુઃખ
દાતણ	ફોલ્લા	હરખાઉં	લાડુ	નુકસાન
કહ્યું	ખસ	ભીંડે	શેરડી	પ્રાણી
જુઠું	તાવ	મુખ	બેસીશું	ખીજ્યા
આળસ	આંગણાં	દુખડાં	શેતરંજી	કીડીઓ
અંગ	ગંદવાડ	ભૂલી	પાંદડાં	છુંદાય
ચીત	માંદાં	કશોલ	કુલડીઓ	છૂંદે
ગુરૂની	ચોકખું	ખુશ	પાથરણું	ચીનુભાઈ
શિક્ષા	મુખડું	ઓસડ	સીધી	ઢોર
નીસરી	વરસગાંઠ	સૌથી	બેસાડયાં	વખતસર
લુગડાં	ભાવ્યો	પ્રમાણે	ચટણી	સંભાળ
લાગ્યો	કર્યો	સોરાબજી	તૈયાર	ડાહીનો
મનુ	ક્યારે	કહ્યું	મઝા	નક્કી
છોકુ	આપ્યા	બોલાવ્યો	ખૂબ	છુટો
ટોપી	અડાડયો	આવ્યો	હોડી	છુટયો
ધોતલી	જગુભાઇ	અદબ	તળાવ	ઘોડો

આંગળી	ભૂખ્યો	છૂંદી	દહાડો	જતરડા
તૈયાર	ભિખારી	લુલાં	ત્યારપછી	ખેંચી
દીવાઘેન	લુગડાં	આંધળાં	થાળી	પેટી
પૂછું	આંધળો	તીરથ	બેસાડયાં	નાણું
હોશિયાર	દુકાન	મનસુખો	આવ્યાં	કાઢયાં
ફીકર	ઇશ્વર	અચરજ	લાગ્યાં	જસત
ચપ્પુ	વિદ્યા	આશિષ	ઢંકાઇ	ત્રીજો
ગમ્યો	ચંદ્ર	ચતુરાઇ	ખેંચી	દુકાન
આણ્યો	વીસરૂં	કુજો	થોભ્યાં	ઢબુ
પૂછયું	અગણિત	સૂઝી	રહ્યાં	પૈસા
લલ્લુ	દૂધ	બચ્ચીઓ	ચોકખી	મહોર
જુઠું	દહીં	ભાથું	ઘેબરીઓ	લક્કડફોડા
દેશાઇ	ગુલાબ	આદુ	ઢેફું	કુહાડી
પાઘડી	સ્વપ્નું	વંતાક	પત્થર	મુદ્દર
નીકળ્યા	શિકાર	દાતરડાં	પ્યાલું	ચળકાટ
વાઘ	હરણી	ઘઉં	નીતર્યું	વાડી
મશ્કરી	પુરૂષ	ઠાલવ્યો	રસ્તા	ફૂલઝાડ
પસ્તાય	પરમેશ્વર	કુંવળ	ચૂસી	ત્રિકોણ
બચ્યાં	રૂપાળું	હોંસીલી	બહી	દાડમ
સીમમાં	ભંડારીઆ	લણણી	સીંચ્યાં	જમરૂખ
શરમાઇ	રસોડા	ઘાસ	ઇંટવાડો	મધપુડો
છેતર્યા	ભોંય	ડુંડા	નળીઆં	મધમાખી
બૂમ	બિલાડી	છુટું	ચાકણી	લીલાંછમ
જુઠાણું	પોળી	પિલાય	ઘાટ	વચ્ચે
શિઆળ	મૂકેલી	ટોપલા	ધાતુઓ	મુળીઉં
જુક્તિ	પૂછવું	કોથળા	મૂકયો	ગલગોટા
ખુશીથી	નદીનાં	ચંદ્રમા	પૂછયું	કોહળા
કબુલ	કાંઠા	નીકળ્યા	પિત્તળ	આમલી
રસ્તામાં	પીપળા	સુરજ	લુહાર	લીમડા
ત્ર	ઝેરી	વળેલો	ટીપ્યો	ફૂટેલાં

ટટાર	શીંગડાં	પ્રાણી	ઝોંકા	જાંબુડા
ડાળાં	જડબા	બબ્બે	પંખી	બાંધ્યું
ખર પડી	પુછડી	છેલ્લા	મરઘી	ગુલાબી
કેરી	ટોળા	ચુપચુપ	કબુતર	પુતળીઓ
ડીલ	દૂધ	ડાધીઓ	લુચ્ચા	પારણું
ગોટલી	બાસુદી	ટીપુ	તરબુચ	ઝુલાવવા
દાતણ	પેંડા	કુતરા	આપ્યાં	હિંચોળું
ભેંસ	ચશ્મા	પુછડી	હલાવ્યું	ગીત

કસરત વિષે.

એક બોલતાં આપણ સાથે બેઉ હાથ ઉંચાજ કરો
બે બોલીને મંડળ આખું બેઉ હાથ માથેજ ધરો
ત્રણ કહેતાં માં હાથ ઉપાડી લો ખાંધે ધીરજ સાથે
ચાર કહીને બંન્ને પાસે હાથ પ્રસારો ઉલ્લાસે
પાંચ બોલતાં તાળી લેવા બેઉ હાથ સામે લાવો
બેઉ હાથને છ કહેતામાં બે પડખે નીચે લાવો
સાત બોલતાં પૂંઠે સાથે અદબ વાળો સંભાળી
આઠ કહીને આગે લાવો જીભ રાખવી સંભાળી
નવ બોલીને બેઠક વાળો દશે આરસ દો છોડી
ટટાર સર્વે ઉભા થઇને નમો ગુરૂને કરજોડી

ડ્રિલ આપણી પૂરી થઇને ચાલો જઇએ બારોબાર
તાળે તાળે પગ ઉપાડી ચાલો સર્વે હારોહાર
નજર આપણી સામે રાખો ચાલો સૌ એક એક પૂંઠે
સંભાળી સંભાળી ચાલો હાર આપણી નવ તુટે
ઉભા રહો સૌ સૌને ઠામે આઘા પાછા નવ થાશો
સૌ સાથે શિક્ષકને પોતે નમન કરી બેસી જાશો

શાંત બનીને સર્વે ચાલો આડું અવળું નવ જોશો
સાચવજો સૌ દફતર પોથી નહિ તો તેમાંનું ખોશો

કિન્ડર ગાર્ટન.

છોકરાઓને ગમ્મત સાથે જ્ઞાન મળે તેને માટે આ રમતો છે તેને બક્ષીસો કહે છે.

પહેલી બક્ષીસમાં ઉનના ૬ દડા હોય છે
બીજી બક્ષીસમાં ગોળો-ઘન ને નળાકાર
બક્ષીસ ત્રીજી ઘનના આઠ કકડા
બક્ષીસ ચોથી ઘનની આઠ ઈંટો

ઉપર પ્રમાણે ૨૦ બક્ષીઓ જુદી જુદી જાતની હોય છે તે ક્રમવાર ચઢતા ધોરણમાં શીખવવાની હોય છે.

ગાયન. (બક્ષીસની પેટી પાસે મૂકો.)

એકે મૂકો જમણો હાથ પેટી ઉપર સર્વે સાથ
બેએ તાણો ઢાંકણુ સેજ અર્ધ ઈંચ સુમારે એજ
ત્રણે પેટી ઉંચી કરો ડાબો કર તે નીચે ધરો
ચારે ઉંધી વાળો એમ ઢાંકણુ નીચે આવે તેમ
પાંચે ઢાંકણુ ખેંચી લઈ જમણે ખૂણે મૂકો ભાઈ
છએ ખોખું ઉઘાડો હાથ ઢાંકણુ ઉપર મૂકો સાથ

(ગુજરાત શાળાપત્રમાંથી)

પેટી ખોલી દેખી લો રૂડો ઘન આકાર
જ્ઞાન ભલેરૂં પામીએ રમીએ જો દઈ મન.

૧ ×	૧ =	૧	૧ ×	૨ =	૨	૧ ×	૩ =	૩	૧ ×	૪ =	૪	૧ ×	૫ =	૫
૨	૧	૨	૨	૨	૪	૨	૩	૬	૨	૪	૮	૨	૫	૧૦
૩	૧	૩	૩	૨	૬	૩	૩	૯	૩	૪	૧૨	૩	૫	૧૫
૪	૧	૪	૪	૨	૮	૪	૩	૧૨	૪	૪	૧૬	૪	૫	૨૦
૫	૧	૫	૫	૨	૧૦	૫	૩	૧૫	૫	૪	૨૦	૫	૫	૨૫
૬	૧	૬	૬	૨	૧૨	૬	૩	૧૮	૬	૪	૨૪	૬	૫	૩૦
૭	૧	૭	૭	૨	૧૪	૭	૩	૨૧	૭	૪	૨૮	૭	૫	૩૫
૮	૧	૮	૮	૨	૧૬	૮	૩	૨૪	૮	૪	૩૨	૮	૫	૪૦
૯	૧	૯	૯	૨	૧૮	૯	૩	૨૭	૯	૪	૩૬	૯	૫	૪૫
૧૦	૧	૧૦	૧૦	૨	૨૦	૧૦	૩	૩૦	૧૦	૪	૪૦	૧૦	૫	૫૦

૧ ×	૬ =	૬	૧ ×	૭ =	૭	૧ ×	૮ =	૮	૧ ×	૯ =	૯	૧ ×	૧૦ =	૧૦
૨	૬	૧૨	૨	૭	૧૪	૨	૮	૧૬	૨	૯	૧૮	૨	૧૦	૨૦
૩	૬	૧૮	૩	૭	૨૧	૩	૮	૨૪	૩	૯	૨૭	૩	૧૦	૩૦
૪	૬	૨૪	૪	૭	૨૮	૪	૮	૩૨	૪	૯	૩૬	૪	૧૦	૪૦
૫	૬	૩૦	૫	૭	૩૫	૫	૮	૪૦	૫	૯	૪૫	૫	૧૦	૫૦
૬	૬	૩૬	૬	૭	૪૨	૬	૮	૪૮	૬	૯	૫૪	૬	૧૦	૬૦
૭	૬	૪૨	૭	૭	૪૯	૭	૮	૫૬	૭	૯	૬૩	૭	૧૦	૭૦
૮	૬	૪૮	૮	૭	૫૬	૮	૮	૬૪	૮	૯	૭૨	૮	૧૦	૮૦
૯	૬	૫૪	૯	૭	૬૩	૯	૮	૭૨	૯	૯	૮૧	૯	૧૦	૯૦
૧૦	૬	૬૦	૧૦	૭	૭૦	૧૦	૮	૮૦	૧૦	૯	૯૦	૧૦	૧૦	૧૦૦

૧૧ × ૧ = ૧૧	૧૨ × ૧ = ૧૨	૧૩ × ૧ = ૧૩	૧૪ × ૧ = ૧૪	૧૫ × ૧ = ૧૫
૧૧ ૨ ૨૨	૧૨ ૨ ૨૪	૧૩ ૨ ૨૬	૧૪ ૨ ૨૮	૧૫ ૨ ૩૦
૧૧ ૩ ૩૩	૧૨ ૩ ૩૬	૧૩ ૩ ૩૯	૧૪ ૩ ૪૨	૧૫ ૩ ૪૫
૧૧ ૪ ૪૪	૧૨ ૪ ૪૮	૧૩ ૪ ૫૨	૧૪ ૪ ૫૬	૧૫ ૪ ૬૦
૧૧ ૫ ૫૫	૧૨ ૫ ૬૦	૧૩ ૫ ૬૫	૧૪ ૫ ૭૦	૧૫ ૫ ૭૫
૧૧ ૬ ૬૬	૧૨ ૬ ૭૨	૧૩ ૬ ૭૮	૧૪ ૬ ૮૪	૧૫ ૬ ૯૦
૧૧ ૭ ૭૭	૧૨ ૭ ૮૪	૧૩ ૭ ૯૧	૧૪ ૭ ૯૮	૧૫ ૭ ૧૦૫
૧૧ ૮ ૮૮	૧૨ ૮ ૯૬	૧૩ ૮ ૧૦૪	૧૪ ૮ ૧૧૨	૧૫ ૮ ૧૨૦
૧૧ ૯ ૯૯	૧૨ ૯ ૧૦૮	૧૩ ૯ ૧૧૭	૧૪ ૯ ૧૨૬	૧૫ ૯ ૧૩૫
૧૧ ૧૦ ૧૧૦	૧૨ ૧૦ ૧૨૦	૧૩ ૧૦ ૧૩૦	૧૪ ૧૦ ૧૪૦	૧૫ ૧૦ ૧૫૦

૧૬ × ૧ = ૧૬	૧૭ × ૧ = ૧૭	૧૮ × ૧ = ૧૮	૧૯ × ૧ = ૧૯	૨૦ × ૧ = ૨૦
૧૬ ૨ ૩૨	૧૭ ૨ ૩૪	૧૮ ૨ ૩૬	૧૯ ૨ ૩૮	૨૦ ૨ ૪૦
૧૬ ૩ ૪૮	૧૭ ૩ ૫૧	૧૮ ૩ ૫૪	૧૯ ૩ ૫૭	૨૦ ૩ ૬૦
૧૬ ૪ ૬૪	૧૭ ૪ ૬૮	૧૮ ૪ ૭૨	૧૯ ૪ ૭૬	૨૦ ૪ ૮૦
૧૬ ૫ ૮૦	૧૭ ૫ ૮૫	૧૮ ૫ ૯૦	૧૯ ૫ ૯૫	૨૦ ૫ ૧૦૦
૧૬ ૬ ૯૬	૧૭ ૬ ૧૦૨	૧૮ ૬ ૧૦૮	૧૯ ૬ ૧૧૪	૨૦ ૬ ૧૨૦
૧૬ ૭ ૧૧૨	૧૭ ૭ ૧૧૯	૧૮ ૭ ૧૨૬	૧૯ ૭ ૧૩૩	૨૦ ૭ ૧૪૦
૧૬ ૮ ૧૨૮	૧૭ ૮ ૧૩૬	૧૮ ૮ ૧૪૪	૧૯ ૮ ૧૫૨	૨૦ ૮ ૧૬૦
૧૬ ૯ ૧૪૪	૧૭ ૯ ૧૫૩	૧૮ ૯ ૧૬૨	૧૯ ૯ ૧૭૧	૨૦ ૯ ૧૮૦
૧૬ ૧૦ ૧૬૦	૧૭ ૧૦ ૧૭૦	૧૮ ૧૦ ૧૮૦	૧૯ ૧૦ ૧૯૦	૨૦ ૧૦ ૨૦૦

૨૧ × ૧ = ૨૧	૨૨ × ૧ = ૨૨	૨૩ × ૧ = ૨૩	૨૪ × ૧ = ૨૪	૨૫ × ૧ = ૨૫
૨૧ ૨ ૪૨	૨૨ ૨ ૪૪	૨૩ ૨ ૪૬	૨૪ ૨ ૪૮	૨૫ ૨ ૫૦
૨૧ ૩ ૬૩	૨૨ ૩ ૬૬	૨૩ ૩ ૬૯	૨૪ ૩ ૭૨	૨૫ ૩ ૭૫
૨૧ ૪ ૮૪	૨૨ ૪ ૮૮	૨૩ ૪ ૯૨	૨૪ ૪ ૯૬	૨૫ ૪ ૧૦૦
૨૧ ૫ ૧૦૫	૨૨ ૫ ૧૧૦	૨૩ ૫ ૧૧૫	૨૪ ૫ ૧૨૦	૨૫ ૫ ૧૨૫
૨૧ ૬ ૧૨૬	૨૨ ૬ ૧૩૨	૨૩ ૬ ૧૩૮	૨૪ ૬ ૧૪૪	૨૫ ૬ ૧૫૦
૨૧ ૭ ૧૪૭	૨૨ ૭ ૧૫૪	૨૩ ૭ ૧૬૧	૨૪ ૭ ૧૬૮	૨૫ ૭ ૧૭૫
૨૧ ૮ ૧૬૮	૨૨ ૮ ૧૭૬	૨૩ ૮ ૧૮૪	૨૪ ૮ ૧૯૨	૨૫ ૮ ૨૦૦
૨૧ ૯ ૧૮૯	૨૨ ૯ ૧૯૮	૨૩ ૯ ૨૦૭	૨૪ ૯ ૨૧૬	૨૫ ૯ ૨૨૫
૨૧ ૧૦ ૨૧૦	૨૨ ૧૦ ૨૨૦	૨૩ ૧૦ ૨૩૦	૨૪ ૧૦ ૨૪૦	૨૫ ૧૦ ૨૫૦

૨૬ × ૧ = ૨૬	૨૭ × ૧ = ૨૭	૨૮ × ૧ = ૨૮	૨૯ × ૧ = ૨૯	૩૦ × ૧ = ૩૦
૨૬ ૨ ૫૨	૨૭ ૨ ૫૪	૨૮ ૨ ૫૬	૨૯ ૨ ૫૮	૩૦ ૨ ૬૦
૨૬ ૩ ૭૮	૨૭ ૩ ૮૧	૨૮ ૩ ૮૪	૨૯ ૩ ૮૭	૩૦ ૩ ૯૦
૨૬ ૪ ૧૦૪	૨૭ ૪ ૧૦૮	૨૮ ૪ ૧૧૨	૨૯ ૪ ૧૧૬	૩૦ ૪ ૧૨૦
૨૬ ૫ ૧૩૦	૨૭ ૫ ૧૩૫	૨૮ ૫ ૧૪૦	૨૯ ૫ ૧૪૫	૩૦ ૫ ૧૫૦
૨૬ ૬ ૧૫૬	૨૭ ૬ ૧૬૨	૨૮ ૬ ૧૬૮	૨૯ ૬ ૧૭૪	૩૦ ૬ ૧૮૦
૨૬ ૭ ૧૮૨	૨૭ ૭ ૧૮૯	૨૮ ૭ ૧૯૬	૨૯ ૭ ૨૦૩	૩૦ ૭ ૨૧૦
૨૬ ૮ ૨૦૮	૨૭ ૮ ૨૧૬	૨૮ ૮ ૨૨૪	૨૯ ૮ ૨૩૨	૩૦ ૮ ૨૪૦
૨૬ ૯ ૨૩૪	૨૭ ૯ ૨૪૩	૨૮ ૯ ૨૫૨	૨૯ ૯ ૨૬૧	૩૦ ૯ [illegible]
૨૬ ૧૦ ૨૬૦	૨૭ ૧૦ ૨૭૦	૨૮ ૧૦ ૨૮૦	૨૯ ૧૦ ૨૯૦	૩૦ ૧૦ [illegible]

૩૧	૧	૩૧	૩૨	૧	૩૨	૩૩	૧	૩૩	૩૪	૧	૩૪	૩૫	૧	
૩૧	૨	૬૨	૩૨	૨	૬૪	૩૩	૨	૬૬	૩૪	૨	૬૮	૩૫	૨	૭
૩૧	૩	૯૩	૩૨	૩	૯૬	૩૩	૩	૯૯	૩૪	૩	૧૦૨	૩૫	૩	૧૦૫
૩૧	૪	૧૨૪	૩૨	૪	૧૨૮	૩૩	૪	૧૩૨	૩૪	૪	૧૩૬	૩૫	૪	૧૪૦
૩૧	૫	૧૫૫	૩૨	૫	૧૬૦	૩૩	૫	૧૬૫	૩૪	૫	૧૭૦	૩૫	૫	૧૭૫
૩૧	૬	૧૮૬	૩૨	૬	૧૯૨	૩૩	૬	૧૯૮	૩૪	૬	૨૦૪	૩૫	૬	૨૧૦
૩૧	૭	૨૧૭	૩૨	૭	૨૨૪	૩૩	૭	૨૩૧	૩૪	૭	૨૩૮	૩૫	૭	૨૪૫
૩૧	૮	૨૪૮	૩૨	૮	૨૫૬	૩૩	૮	૨૬૪	૩૪	૮	૨૭૨	૩૫	૮	૨૮૦
૩૧	૯	૨૭૯	૩૨	૯	૨૮૮	૩૩	૯	૨૯૭	૩૪	૯	૩૦૬	૩૫	૯	૩૧૫
૩૧	૧૦	૩૧૦	૩૨	૧૦	૩૨૦	૩૩	૧૦	૩૧૦	૩૪	૧૦	૩૪૦	૩૫	૧૦	૩૫૦

૩૬	૧	૩૬	૩૭	૧	૩૭	૩૮	૧	૩૮	૩૯	૧	૩૯	૪૦	૧	૪૦
૩૬	૨	૭૨	૩૭	૨	૭૪	૩૮	૨	૭૬	૩૯	૨	૭૮	૪૦	૨	૮૦
૩૬	૩	૧૦૮	૩૭	૩	૧૧૧	૩૮	૩	૧૧૪	૩૯	૩	૧૧૭	૪૦	૩	૧૨૦
૩૬	૪	૧૪૪	૩૭	૪	૧૪૮	૩૮	૪	૧૫૨	૩૯	૪	૧૫૬	૪૦	૪	૧૬૦
૩૬	૫	૧૮૦	૩૭	૫	૧૮૫	૩૮	૫	૧૯૦	૩૯	૫	૧૯૫	૪૦	૫	૨૦૦
૩૬	૬	૨૧૬	૩૭	૬	૨૨૨	૩૮	૬	૨૨૮	૩૯	૬	૨૩૪	૪૦	૬	૨૪૦
૩૬	૭	૨૫૨	૩૭	૭	૨૫૯	૩૮	૭	૨૬૬	૩૯	૭	૨૭૩	૪૦	૭	૨૮૦
૩૬	૮	૨૮૮	૩૭	૮	૨૯૬	૩૮	૮	૩૦૪	૩૯	૮	૩૧૨	૪૦	૮	૩૨૦
૩૬	૯	૩૨૪	૩૭	૯	૩૩૩	૩૮	૯	૩૪૨	૩૯	૯	૩૫૧	૪૦	૯	૩૬૦
૩૬	૧૦	૩૬૦	૩૭	૧૦	૩૭૦	૩૮	૧૦	૩૮૦	૩૯	૧૦	૩૯૦	૪૦	૧૦	૪૦૦

૧	૦ાા	૦ાા	૧૧	૦ાા	૫ાા	૨૧	૦ાા	૧૦ાા	૩૧	૦ાા	૧૫ાા	૪૧	૦ાા	૨૦ાા
૨	૦ાા	૧	૧૨	૦ાા	૬	૨૨	૦ાા	૧૧	૩૨	૦ાા	૧૬	૪૨	૦ાા	૨૧
૩	૦ાા	૧ાા	૧૩	૦ાા	૬ાા	૨૩	૦ાા	૧૧ાા	૩૩	૦ાા	૧૬ાા	૪૩	૦ાા	૨૧ાા
૪	૦ાા	૨	૧૪	૦ાા	૭	૨૪	૦ાા	૧૨	૩૪	૦ાા	૧૭	૪૪	૦ાા	૨૨
૫	૦ાા	૨ાા	૧૫	૦ાા	૭ાા	૨૫	૦ાા	૧૨ાા	૩૫	૦ાા	૧૭ાા	૪૫	૦ાા	૨૨ાા
૬	૦ાા	૩	૧૬	૦ાા	૮	૨૬	૦ાા	૧૩	૩૬	૦ાા	૧૮	૪૬	૦ાા	૨૩
૭	૦ાા	૩ાા	૧૭	૦ાા	૮ાા	૨૭	૦ાા	૧૩ાા	૩૭	૦ાા	૧૮ાા	૪૭	૦ાા	૨૩ાા
૮	૦ાા	૪	૧૮	૦ાા	૯	૨૮	૦ાા	૧૪	૩૮	૦ાા	૧૯	૪૮	૦ાા	૨૪
૯	૦ાા	૪ાા	૧૯	૦ાા	૯ાા	૨૯	૦ાા	૧૪ાા	૩૯	૦ાા	૧૯ાા	૪૯	૦ાા	૨૪ાા
૧૦	૦ાા	૫	૨૦	૦ાા	૧૦	૩૦	૦ાા	૧૫	૪૦	૦ાા	૨૦	૫૦	૦ાા	૨૫
૫૧	૦ાા	૨૫ાા	૬૧	૦ાા	૩૦ાા	૭૧	૦ાા	૩૫ાા	૮૧	૦ાા	૪૦ાા	૯૧	૦ાા	૪૫ાા
૫૨	૦ાા	૨૬	૬૨	૦ાા	૩૧	૭૨	૦ાા	૩૬	૮૨	૦ાા	૪૧	૯૨	૦ાા	૪૬
૫૩	૦ાા	૨૬ાા	૬૩	૦ાા	૩૧ાા	૭૩	૦ાા	૩૬ાા	૮૩	૦ાા	૪૧ાા	૯૩	૦ાા	૪૬ાા
૫૪	૦ાા	૨૭	૬૪	૦ાા	૩૨	૭૪	૦ાા	૩૭	૮૪	૦ાા	૪૨	૯૪	૦ાા	૪૭
૫૫	૦ાા	૨૭ાા	૬૫	૦ાા	૩૨ાા	૭૫	૦ાા	૩૭ાા	૮૫	૦ાા	૪૨ાા	૯૫	૦ાા	૪૭ાા
૫૬	૦ાા	૨૮	૬૬	૦ાા	૩૩	૭૬	૦ાા	૩૮	૮૬	૦ાા	૪૩	૯૬	૦ાા	૪૮
૫૭	૦ાા	૨૮ાા	૬૭	૦ાા	૩૩ાા	૭૭	૦ાા	૩૮ાા	૮૭	૦ાા	૪૩ાા	૯૭	૦ાા	૪૮ાા
૫૮	૦ાા	૨૯	૬૮	૦ાા	૩૪	૭૮	૦ાા	૩૯	૮૮	૦ાા	૪૪	૯૮	૦ાા	૪૯
૫૯	૦ાા	૨૯ાા	૬૯	૦ાા	૩૪ાા	૭૯	૦ાા	૩૯ાા	૮૯	૦ાા	૪૪ાા	૯૯	૦ાા	૪[illegible]
૬૦	૦ાા	૩૦	૭૦	૦ાા	૩૫	૮૦	૦ાા	૪૦	૯૦	૦ાા	૪૫	૧૦૦	૦ાા	[illegible]

૧	૧॥	૧॥	૧૧	૧॥	૧૬॥	૨૧	૧॥	૩૧॥	૩૧	૧॥	૪૬॥	૪૧	૧॥	[illegible]
૨	૧॥	૩	૧૨	૧॥	૧૮	૨૨	૧॥	૩૩	૩૨	૧॥	૪૮	૪૨	૧॥	૬૩
૩	૧॥	૪॥	૧૩	૧॥	૧૯॥	૨૩	૧॥	૩૪॥	૩૩	૧॥	૪૯॥	૪૩	૧॥	૬૪॥
૪	૧॥	૬	૧૪	૧॥	૨૧	૨૪	૧॥	૩૬	૩૪	૧॥	૫૧	૪૪	૧॥	૬૬
૫	૧॥	૭॥	૧૫	૧॥	૨૨॥	૨૫	૧॥	૩૭॥	૩૫	૧॥	૫૨॥	૪૫	૧॥	૬૭॥
૬	૧॥	૯	૧૬	૧॥	૨૪	૨૬	૧॥	૩૯	૩૬	૧॥	૫૪	૪૬	૧॥	૬૯
૭	૧॥	૧૦॥	૧૭	૧॥	૨૫॥	૨૭	૧॥	૪૦॥	૩૭	૧॥	૫૫॥	૪૭	૧॥	૭૦॥
૮	૧॥	૧૨	૧૮	૧॥	૨૭	૨૮	૧॥	૪૨	૩૮	૧॥	૫૭	૪૮	૧॥	૭૨
૯	૧॥	૧૩॥	૧૯	૧॥	૨૮॥	૨૯	૧॥	૪૩॥	૩૯	૧॥	૫૮॥	૪૯	૧॥	૭૩॥
૧૦	૧॥	૧૫	૨૦	૧॥	૩૦	૩૦	૧॥	૪૫	૪૦	૧॥	૬૦	૫૦	૧॥	૭૫

૫૧	૧॥	૭૬॥	૬૧	૧॥	૯૧॥	૭૧	૧॥	૧૦૬॥	૮૧	૧॥	૧૨૧॥	૯૧	૧॥	૧૩૬॥
૫૨	૧॥	૭૮	૬૨	૧॥	૯૩	૭૨	૧॥	૧૦૮	૮૨	૧॥	૧૨૩	૯૨	૧॥	૧૩૮
૫૩	૧॥	૭૯॥	૬૩	૧॥	૯૪॥	૭૩	૧॥	૧૦૯॥	૮૩	૧॥	૧૨૪॥	૯૩	૧॥	૧૩૯॥
૫૪	૧॥	૮૧	૬૪	૧॥	૯૬	૭૪	૧॥	૧૧૧	૮૪	૧॥	૧૨૬	૯૪	૧॥	૧૪૧
૫૫	૧॥	૮૨॥	૬૫	૧॥	૯૭॥	૭૫	૧॥	૧૧૨॥	૮૫	૧॥	૧૨૭॥	૯૫	૧॥	૧૪૨॥
૫૬	૧॥	૮૪	૬૬	૧॥	૯૯	૭૬	૧॥	૧૧૪	૮૬	૧॥	૧૨૯	૯૬	૧॥	૧૪૪
૫૭	૧॥	૮૫॥	૬૭	૧॥	૧૦૦॥	૭૭	૧॥	૧૧૫॥	૮૭	૧॥	૧૩૦॥	૯૭	૧॥	૧૪૫॥
૫૮	૧॥	૮૭	૬૮	૧॥	૧૦૨	૭૮	૧॥	૧૧૭	૮૮	૧॥	૧૩૨	૯૮	૧॥	૧૪૭
૫૯	૧॥	૮૮॥	૬૯	૧॥	૧૦૩॥	૭૯	૧॥	૧૧૮॥	૮૯	૧॥	૧૩૩॥	૯૯	૧॥	૧૪૮॥
૬૦	૧॥	૯૦	૭૦	૧॥	૧૦૫	૮૦	૧॥	૧૨૦	૯૦	૧॥	૧૩૫	૧૦૦	૧॥	૧૫૦

૧	૨॥	૨॥	૧૧	૨॥	૨૭॥	૨૧	૨॥	૫૨॥	૩૧	૨॥	૭૭॥	૪૧	૨॥	૧૦૨॥
૨	૨॥	૫	૧૨	૨॥	૩૦	૨૨	૨॥	૫૫	૩૨	૨॥	૮૦	૪૨	૨॥	૧૦૫
૩	૨॥	૭॥	૧૩	૨॥	૩૨॥	૨૩	૨॥	૫૭॥	૩૩	૨॥	૮૨॥	૪૩	૨॥	૧૦૭॥
૪	૨॥	૧૦	૧૪	૨॥	૩૫	૨૪	૨॥	૬૦	૩૪	૨॥	૮૫	૪૪	૨॥	૧૧૦
૫	૨॥	૧૨॥	૧૫	૨॥	૩૭॥	૨૫	૨॥	૬૨॥	૩૫	૨॥	૮૭॥	૪૫	૨॥	૧૧૨॥
૬	૨॥	૧૫	૧૬	૨॥	૪૦	૨૬	૨॥	૬૫	૩૬	૨॥	૯૦	૪૬	૨॥	૧૧૫
૭	૨॥	૧૭॥	૧૭	૨॥	૪૨॥	૨૭	૨॥	૬૭॥	૩૭	૨॥	૯૨॥	૪૭	૨॥	૧૧૭॥
૮	૨॥	૨૦	૧૮	૨॥	૪૫	૨૮	૨॥	૭૦	૩૮	૨॥	૯૫	૪૮	૨॥	૧૨૦
૯	૨॥	૨૨॥	૧૯	૨॥	૪૭॥	૨૯	૨॥	૭૨॥	૩૯	૨॥	૯૭॥	૪૯	૨॥	૧૨૨॥
૧૦	૨॥	૨૫	૨૦	૨॥	૫૦	૩૦	૨॥	૭૫	૪૦	૨॥	૧૦૦	૫૦	૨॥	૧૨૫

૫૧	૨॥	૧૨૭॥	૬૧	૨॥	૧૫૨॥	૭૧	૨॥	૧૭૭॥	૮૧	૨॥	૨૦૨॥	૯૧	૨॥	૨૨૭॥
૫૨	૨॥	૧૩૦	૬૨	૨॥	૧૫૫	૭૨	૨॥	૧૮૦	૮૨	૨॥	૨૦૫	૯૨	૨॥	૨૩૦
૫૩	૨॥	૧૩૨॥	૬૩	૨॥	૧૫૭॥	૭૩	૨॥	૧૮૨॥	૮૩	૨॥	૨૦૭॥	૯૩	૨॥	૨૩૨॥
૫૪	૨॥	૧૩૫	૬૪	૨॥	૧૬૦	૭૪	૨॥	૧૮૫	૮૪	૨॥	૨૧૦	૯૪	૨॥	૨૩૫
૫૫	૨॥	૧૩૭॥	૬૫	૨॥	૧૬૨॥	૭૫	૨॥	૧૮૭॥	૮૫	૨॥	૨૧૨॥	૯૫	૨॥	૨૩૭॥
૫૬	૨॥	૧૪૦	૬૬	૨॥	૧૬૫	૭૬	૨॥	૧૯૦	૮૬	૨॥	૨૧૫	૯૬	૨॥	૨૪૦
૫૭	૨॥	૧૪૨॥	૬૭	૨॥	૧૬૭॥	૭૭	૨॥	૧૯૨॥	૮૭	૨॥	૨૧૭॥	૯૭	૨॥	૨૪૨॥
૫૮	૨॥	૧૪૫	૬૮	૨॥	૧૭૦	૭૮	૨॥	૧૯૫	૮૮	૨॥	૨૨૦	૯૮	૨॥	૨૪૫
૫૯	૨॥	૧૪૭॥	૬૯	૨॥	૧૭૨॥	૭૯	૨॥	૧૯૭॥	૮૯	૨॥	૨૨૨॥	૯૯	૨॥	૨૪૭॥
૬૦	૨॥	૧૫૦	૭૦	૨॥	૧૭૫	૮૦	૨॥	૨૦૦	૯૦	૨॥	૨૨૫	૧૦૦	૨॥	[illegible]

૧	૦।	૦।	૧૧	૦।	૨॥।	૨૧	૦।	૫।	૩૧	૦।	૭॥।	૪૧	૦।	૧૦।
૨	૦।	૦॥	૧૨	૦।	૩	૨૨	૦।	૫॥	૩૨	૦।	૮	૪૨	૦।	૧૦॥
૩	૦।	૦॥।	૧૩	૦।	૩।	૨૩	૦।	૫॥।	૩૩	૦।	૮।	૪૩	૦।	૧૦॥।
૪	૦।	૧	૧૪	૦।	૩॥	૨૪	૦।	૬	૩૪	૦।	૮॥	૪૪	૦।	૧૧
૫	૦।	૧।	૧૫	૦।	૩॥।	૨૫	૦।	૬।	૩૫	૦।	૮॥।	૪૫	૦।	૧૧।
૬	૦।	૧॥	૧૬	૦।	૪	૨૬	૦।	૬॥	૩૬	૦।	૯	૪૬	૦।	૧૧॥
૭	૦।	૧॥।	૧૭	૦।	૪।	૨૭	૦।	૬॥।	૩૭	૦।	૯।	૪૭	૦।	૧૧॥।
૮	૦।	૨	૧૮	૦।	૪॥	૨૮	૦।	૭	૩૮	૦।	૯॥	૪૮	૦।	૧૨
૯	૦।	૨।	૧૯	૦।	૪॥।	૨૯	૦।	૭।	૩૯	૦।	૯॥।	૪૯	૦।	૧૨।
૧૦	૦।	૨॥	૨૦	૦।	૫	૩૦	૦।	૭॥	૪૦	૦।	૧૦	૫૦	૦।	૧૨॥
૫૧	૦।	૧૨॥।	૬૧	૦।	૧૫।	૭૧	૦।	૧૭॥।	૮૧	૦।	૨૦।	૯૧	૦।	૨૨॥।
૫૨	૦।	૧૩	૬૨	૦।	૧૫॥	૭૨	૦।	૧૮	૮૨	૦।	૨૦॥	૯૨	૦।	૨૩
૫૩	૦।	૧૩।	૬૩	૦।	૧૫॥।	૭૩	૦।	૧૮।	૮૩	૦।	૨૦॥।	૯૩	૦।	૨૩।
૫૪	૦।	૧૩॥	૬૪	૦।	૧૬	૭૪	૦।	૧૮॥	૮૪	૦।	૨૧	૯૪	૦।	૨૩॥
૫૫	૦।	૧૩॥।	૬૫	૦।	૧૬।	૭૫	૦।	૧૮॥।	૮૫	૦।	૨૧।	૯૫	૦।	૨૩॥।
૫૬	૦।	૧૪	૬૬	૦।	૧૬॥	૭૬	૦।	૧૯	૮૬	૦।	૨૧॥	૯૬	૦।	૨૪
૫૭	૦।	૧૪।	૬૭	૦।	૧૬॥।	૭૭	૦।	૧૯।	૮૭	૦।	૨૧॥।	૯૭	૦।	૨૪।
૫૮	૦।	૧૪॥	૬૮	૦।	૧૭	૭૮	૦।	૧૯॥	૮૮	૦।	૨૨	૯૮	૦।	૨૪॥
૫૯	૦।	૧૪॥।	૬૯	૦।	૧૭।	૭૯	૦।	૧૯॥।	૮૯	૦।	૨૨।	૯૯	૦।	૨૪॥।
૬૦	૦।	૧૫	૭૦	૦।	૧૭॥	૮૦	૦।	૨૦	૯૦	૦।	૨૨॥	૧૦૦	૦।	૨૫

મુખગણિત.

ચલણી નાણાની ધાત.

૧॥ પાઇનો ૧ અધેલો
૩ પાઇનો ૧ પૈસો અથવા પા આનો
૨ પૈસાનો ૧ ઢબુ અથવા અડધો આનો
૪ પૈસાનો ૧ આનો
૮ પૈસાની ૧ બે આની
૧૬ પૈસાની ૧ પાવલી
૩૨ પૈસાનો ૧ અડધો રૂપિયો
૬૪ પૈસાનો ૧ એક રૂપિયો
૩૨ ઢબુનો ૧ એક રૂપિયો
૨ અડધાનો ૧ એક રૂપિયો
૪ પાવલીનો ૧ એક રૂપિયો
૮ બે આનીનો ૧ એક રૂપિયો
૧૬ આનીનો ૧ એક રૂપિયો

---

૧૨ પાઇનો ૧ આનો
૨૪ પાઇના ૨ આના
૪૮ પાઇના ૪ આના અથવા પાવલી
૯૬ પાઇનો ૮ આના અથવા અડધો
૧૯૨ પાઇનો

---

૧૨ પાઇનો આનો.
૧૬ આનાનો રૂપિયો
૧૫ પંદર રૂપિયાની

મોહોર એ સોનાનો
રૂપિયા–અડધા–પાવલી
આની–એ રૂપાના સિક્કા છે.
એક આની એ નીકલનો સિ.
ઢબુ–પૈસા ને પાઈ એ તાં
સિક્કા છે.

મોહોરના રૂપિયા ૧૫
મોહોરના અડધા ૩૦
મોહોરની પાવલી ૬૦
મોહોરની બે આની ૧૨૦
મોહોરની એક આની ૨૪૦
મોહોરના ઢબુ ૪૮૦
મોહોરના પૈસા ૯૬૦
મોહોરની પાઈ ૨૮૮૦

સો

પૈસા

પૈસા

પૈસા

ચ પૈસા

પૈસા

સાત પૈસા

દાખલા

૧ પેન મળે તો ૧ પૈસાની કેટલી ?

તો ૨ પેન મળે તો ઢબુની કેટલી ?

ઇના ૨ બોર મળે તો એક આનાનાં કેટલાં?

પાઇના ૪ બોર મળે તો બે આનાનાં કેટલાં?

૧ પૈસાનું ૧ જામફળ છે તો છ આનાનાં કેટલાં?

૪ જામફળનો એક આનો બેસે તો ૨૦ જામફળનું શું ?

એક સ્લેટના ૧૨ પૈસા બેસે તો ૬ સ્લેટના કેટલા આના આપવા?

એક પેનની પેટીના ચાર આના બેસે તો સવા રૂપિયામાં કેટલી પેટી આવે ?

એક ટોપીના આઠ આના બેસે છે તો ૪ ચાર રૂપિયામાં કેટલી ટોપી આવે ?

એક ચોપડીના બે આના બેસે છે તો એક રૂપિયામાં કેટલી ચોપડીઓ આવે ?

નિશાળના એકેક છોકરાને પૈસો પૈસો આપીએ તો આપણી પાસે ૧ રૂપિયો છે તેમાંથી કેટલા છોકરાને અપાશે ?

૩ રૂપિયાની પાવલી કેટલી ?

૭ રૂપિયાની બે આની કેટલી ?

૯ રૂપિયાના અડધા કેટલા ?

૦॥ મોહોરના રૂપિયા કેટલા ?

પાંચ રૂપિયાની એક આની કેટલી ?

૧॥ રૂપિયાના પૈસા કેટલા ?

૩ અડધા રૂપિયાના પૈસા કેટલા ?

૪ પાવલીના પૈસા કેટલા ?

૫૨ પૈસાના કેટલા આના ?

૮૪ પૈસાના કેટલા આના ?

૪૦ આનાના કેટલા રૂપિયા ?

૩૬ પાઈના કેટલા આના ?

૨૪ ઢબુના કેટલા આના ?

૮૪ પાઇના કેટલા આના ?

૪૦ પૈસાના કેટલા આના ?

કેટલા આનાની પાઈ ૧૨૦ ?

કેટલા આનાના પૈસા ૪૪ ?

એક પૈસાની ૪ પેન મળે તો ૬ પૈસાની કેટલી ?

૬૪ પેન છે દરેકને ચાર ચાર આપી કેટલાને અપાશે ?

૨૪ માં ૭ કેટલીવાર છે ?

એક પૈસાની ૧૬ રાયણુ મળે તો ૮ પૈસાની કેટલી ?

૧૫૨ પતાસાં દરેકને ૮ આઠ આપવાથી કેટલાને અપાશે ?

એક રૂપિયાના ૨૫ શેર ઘઉં મળે તો ૬ રૂપિયાના કેટલા ઘઉં આવે

એક પૈસાના ૨૯ બોર મળે તો ૮ પૈસાનાં કેટલાં ?

૨૪૩ કેરી ૨૭ જણુને વહેંચી આપો દરેકને કેટલી આવશે ?

૨૦૮ પૈસા છે દરેકને આઠ આઠ આપશો તો કેટલાને અપાશે?

૨૩૨ માં ૨૯ કેટલીવાર છે ?

દરેક છોકરાને અડધો રૂપિયો આપીએ તો ૪૯ છોકરાને આપવાને કેટલા રૂપિયા જોઇએ ?

એક પેન્સીલનો અડધો આનો તો ૬૫ પેન્સીલનું શું ?

એક પૈસાની ૦॥ શેર ભાજી તો ૨૦ પૈસાની કેટલી ભાજી આવે ?

એક ચોપડીનો અડધો રૂપિયો તો ૩૩ ચોપડીનું શું ?

એક રૂપિયાનું ૧॥ શેર તો ૩૭ રૂપિયાનું કેટલું ?

એક રૂપિયાની ૧॥ શેર ચારોળી મળે તો ૫૬ રૂપિયાની કેટલી ?

એક રૂપિયાનું ૧॥ શેર જીરૂ મળે તો ૪૫ રૂપિયાનું કેટલું ?

૧૩૫ શેર પેંડા છે દરેકને દોઢ શેર આપો કેટલાને અપાશે ?

એક રૂપિયાનું ૨॥ શેર તો ૩૧ રૂપિયાનું કેટલું ?

એક રૂપિયાનું ૨॥ શેર તો ૪૭ રૂપિયાનું કેટલું ?

૧૬૦ પેંડા છે દરેકને ૨॥ શેર આપો કેટલાને અપાશે ?

એક રૂપિયાની શેર ૦। હીંગ મળે તો ૩૦ રૂપિયાની કેટલી ?

એક રૂપિયાની શેર ૦। એલચી મળે તો ૮૯ રૂપિયાની કેટલી ?

એક પૈસાના ૦। શેર બોર મળે તો એક શેરનું શું ?

સંખ્યા શિક્ષણ.

એકમ	૧	એકમ, દશક, સો, હજાર ને દશહજાર બાજુપર લખેલા છે તે મુજબ લખાય છે.
દશક	૧૦	
સો	૧૦૦	
હજાર	૧૦૦૦	
દશહજાર	૧૦૦૦૦	

એકમનો ૧ દશકનો ૧૦ એકડો ને મીંડું સોનો ૧૦૦ એકડો ને બે મીંડાં હજારના ૧૦૦૦ એકડો ને ત્રણ મીંડાં—દશ હજારના ૧૦૦૦૦ એકડો ને ચાર મીંડાં

એક—બે—ત્રણ—ચાર—પાંચ—છ—સાત—આઠ—નવ એ એકમની સંખ્યા છે.

દશથી ૯૯ સુધી દશકની સંખ્યા છે.

૧૦૦ થી ૯૯૯ નવસો નવાણું સુધી સોની સંખ્યા છે.

૧૦૦૦ હજારથી ૯૯૯૯૯ નવાણું હજાર નવસો નવાણું એ દશ હજારની સંખ્યા છે.

એકમથી દશ ગણા દશક
દશકથી દશ ગણા સો
સોથી દશ ગણા હજાર
હજારથી દશ ગણા દશ હજાર

---

૨૪૫ માં ૨ સો
૪ દશક
૫ એકમ છે.

---

૮૦૭ માં ૮ સો
૦ દશક
૭ એકમ છે

૯૧૪૫ માં ૯ હજાર
૧ સો
૪ દશક
૫ એકમ છે

૧૨૩૭૬ માં ૧ દશ હજાર
૨ હજાર
૩ સો
૭ દશક
૬ એકમ છે

પદાર્થપાઠ અને સૃષ્ટિજ્ઞાન.

ધોરણ ૧ લું

પાઠ ૧ લો. આકાશની સહેલ.

સ. આકાશ એટલે શું?

જ. આકાશ એટલે ગગન. આપણે ઘરની બહાર ઉભા રહીએ છીએ ત્યારે માથા ઉપર દેખાય છે તે આકાશ છે તેનો પાર એટલે છેડો નથી.

સ. આકાશમાં શું શું દેખાય છે?

જ. દિવસે સૂર્ય દેખાય છે. તે અજવાળું આપે છે સવારે પૂર્વ દિશા ભણી જોઇએ તો તે લાલ ગોળો દેખાવ છે. પછી જેમ જેમ ઉંચો આવે છે તેમ તેમ પ્રકાશીત થાય છે. તે વખતે તેના સામું જોઈ શકાતું નથી. બપોરે માથે આવે છે આગળના વખતમાં ઘડીઆળ નહોતી ત્યારે સૂર્ય માથે આવે ત્યારે બપોર થયા એમ કહે છે. ત્યારે ઘણોજ તાપ લાગે છે પછી સાંજે પશ્ચિમ દિશા તરફ આથમી જાય છે તે વખતને સાંજનો પહોર કહે છે તે વખતે મોટો થાળી જેવડો લાલ ગોળો દેખાય છે.

સ. સૂર્ય સિવાય બીજું આકાશમાં શું દેખાય છે?

જ. ચંદ્ર ને તારા. ચંદ્ર સાંજના સૂરજ આથમી ગયા પછી ચંદ્ર ને તારા આકાશમાં દેખાય છે. તારા હમેશ દેખાય ને ચંદ્ર કેટલાક દહાડા દેખાય છે ને કેટલાક દહાડા નથી દેખાતો દર મહીનાની શુદ ૨ ને દિવસે પશ્ચિમ દિશામાં કામઠા જેવો પાતળો ◡ આવો અર્ધ ગોળ દેખાય છે તે જરાકવાર દેખાઇ જતો રહે છે. પછી ત્રીજને દિવસે ઉંચે જરાક મોટો એ પ્રમાણે દરરોજ મોટો થતો થતો શુદ ૧૫ ને દિવસે થાળી જેવડો મોટો પૂર્વ દિશામાં દેખાય છે તે અજવાળું આપે છે

તેના અજવાળા સામું જોઈ શકાય છે. (સૂર્ય સામું જોઇ શકાતું નથી).

સ. દિવસે ચંદ્ર ને તારા ક્યાં હશે?

જ. દિવસે તારા તેમ કેટલીક વખત ચંદ્ર હોય છે પરંતુ તે સૂર્યના તેજને લીધે દેખાતા નથી.

સ. એ સિવાય બીજું આકાશમાં શું હોય છે?

જ. વાદળાં હોય છે તેમાંથી ચોમાસામાં વરસાદ વરસે છે.

સ. આ બધાનો બનાવનાર કોણ?

જ. પરમેશ્વર.

સ. પરમેશ્વરે શું શું બનાવ્યું છે?

જ. આકાશ–સૂર્ય–ચંદ્ર–તારા ને વાદળાં.

પાઠ ૨ વરસાદ.

સ. વરસાદ એટલે શું?

જ. આકાશમાંથી પાણી પડે છે તે.

સ. આકાશમાં પાણી ક્યાંથી આવે છે?

જ. ઉનાળામાં ઘણો તાપ પડે છે તે વખતે નદી–દરિયો–સરોવર–તળાવ ને કૂવામાંથી. પાણીની વરાળ થઇ ઉંચે ચઢે છે તેને વાદળાં કહે છે. તે પાણીના હોયછે એટલે આકાશમાંથી પાણી પૃથ્વી ઉપર આવે છે.

સ. વાદળાં એકજ ઠેકાણે હોય છે ને વરસાદ બધે વરસે છે તેનું શું કારણ?

જ. વાદળાંને પવન દરેક ઠેકાણે ખેંચી જાય છે (જેથી વાદળાને રથ કહે છે ને પવનને તેના ઘોડા કહે છે.) ને જ્યાં જ્યાં પવન લઇ જાય છે ત્યાંથી ત્યાંથી વાદળામાંથી પાણી પડે છે તે વરસાદ કહેવાય છે.

સ. વરસાદથી શા શા ફાયદા થાય છે?

જ. વરસાદનું પાણી લોકો ટાંકામાં ભરી રાખે છે કારણકે તે બીજાં પાણી કરતાં વધારે ચોકખું હોય છે તે પીવાના ખપમાં આવે

છે અને જ્યારે ઉનાળામાં પાણીની તંગી પડે છે ત્યારે ઘણુંજ ઉપયોગી થઇ પડે છે નદી-તળાવ-વાવ વગેરે જળાશયો ભરાય છે તે લોકોને પીવાના ને ધોવાના ખપમાં આવે છે. ખેતરમાં ખેડુત લોકોએ બી વાવ્યા હોય તે પાણીથી પલળી પોચા થઇ-તેમાંથી નવા ઝાડ ફૂટી નીકળે છે તેને ફળ આવે છે તે ખાવાના ખપમાં આવે છે વધારે વરસાદ પડે છે ત્યારે ગામમાંથી કચરો ખેંચી જાય છે તેથી રસ્તા ચોખ્ખા થાય છે. વરસાદ ન આવે તો દુકાળ પડયો કહેવાય છે અને તેથી માણસ-પશુ-પંખી વગેરેનો ખોરાક બરાબર મળતો નથી (પાકતો નથી તેથી) તેથી દુખી થાય છે જેથી વરસાદ આવવાથી બહુજ લાભ છે.

સ. વરસાદનું ગીત બોલો ?

જ. આવરે વરસાદ ઘેબરીઓ પરસાદ
ઉની ઉની રોટલી ને કારેલાનું શાક
આવરે વરસાદ નેવલે પાણી
નઠારી છોકરીને દેડકે તાણી

[દેડકાં ચોમાસામાં ઘણાં હોય છે] વરસાદ વરસવાથી ઉપર પ્રમાણે સારૂં સારૂં ખાવાનું મળે.

સ. વરસાદનું પાણી ક્યાં જાય છે ?

જ. નદીમાં-તળાવમાં કે સમુદ્રમાં.

પાઠ ૩ જો ઢેફું-પથ્થર ને રેતી.

સ. ઢેફું એટલે શું ?

જ. પાણી સૂકાઇ જવાથી માટીનો જે ગઠ્ઠો બંધાય છે તેને ઢેફું કહેછે.

સ. ઢેફામાં શું શું હોય છે ?

જ. માટી ને રેતી હોય છે.

સ. તે કેવી રીતે માલમ પડે ?

જ. એક કાચના પ્યાલામાં પાણી ભરી માંહે ઢેફું મૂકો તો જણાશે

કે ઢેફું માંહે પીગળી જશે. ને રેતી નીચે જઇને બેસશે. ને માટી પાણીમાં મળેલી જણાશે એટલે પાણી ડહોળુ માલમ પડશે એ માટી ફરીને રેતી ઉપર જઇને બેસે તે વખતે પાણી નીતર્યું—ચોખ્ખું માલમ પડશે.

સ. પથ્થર શું હશે?

જ. એ ખાણમાંથી નીકળે છે તે કઠણ પદાર્થ છે. તેમાં કેટલાક ઘણાજ કઠણ હોય છે ને કેટલાક પોચા હોય છે તેમાં કેટલાક ધોળા—લાલ ને કાળા હોય છે એ ઘર બાંધવાના ખપમાં આવે છે તે વખતે તેને ઘડીને તેના ઘાટ બનાવે છે. ઘડતાં ઘડતાં જે ઝીણી રજ પડે છે તે—રેતી કહેવાય છે.

સ. રેતી એટલે શું?

જ. પથરની રજ. પથ્થરને ભાગવાથી જે ઝીણો ભાગ થાયછે તે રેતી.

સ. ધૂળ અને રેતીમાં ફેર શો?

જ. ધૂળ માટીમાંથી બને છે તેના કણ ઝીણા હોય છે રેતી—પથ્થરમાંથી બને છે તેના કણ મોટા હોય છે ધૂળ લુગડાને ચોંટી રહે છે ને મેલાં કરે છે. રેતી ચોંટી રહેતી નથી. ખરી પડે છે તેથી લુગડા બહુ મેલાં થતાં નથી.

સ. રેતી ક્યાં હોય છે?

જ. નદીમાં ઘણી રેતી હોય છે—શાહીને ચૂસી લેવાનો રેતીમાં ગુણ હોય છે તેથી ઘણા લોકો તેને પોતાને ત્યાં રાખી મૂકે છે કલાકની શીશીઓમાં રેતી ભરે છે. રેતી પાણી ગાળવાના માટલાઓમાં પણ મુકવામાં આવે છે.

સ. પથ્થર—શા કામમાં આવે છે?

જ. પથ્થર ઘર બાંધવાના કામમાં આવે છે. કૂવા, તળાવના આરા, વાવ વગેરે બાંધવાના કામમાં આવે છે.

પાઠ ૪ માટી.

સ. માટી ક્યાંથી આવે છે?

જ. માટી ખાણુમાંથી નીકળે છે તે જુદા જુદા રંગની હોય છે. કાળી-પીળી-લાલ-ધોળી વગેરે રંગની હોય છે.

સ. ખાણુમાંથી માટી નીકળે છે ત્યારે કેવી હોય છે ?

જ. કઠણુ હોય છે. માટીના ઢેફાને પછાડે છે તો તરત ભાંગીને ભૂકો થઈ જાય છે.

સ. માટીમાં પાણી રેડવાથી શું થાય છે.

જ. માટીમાં પાણી રહી શકતું નથી. માટી પલળે છે. પછીથી પાણી જતું રહે છે.

સ. પલળેલી માટી કેવી હોય છે ?

જ. પલળેલી માટી-ચીકણી-નરમ ને પોચી હોય છે.

સ. માટીના ઘાટ કોણુ બનાવે છે ?

જ. કુંભાર.

સ. માટીના ઘાટ કુંભાર કેવી રીતે બનાવે છે ?

જ. પ્રથમ માટી લાવી તેને પલાળી રાખે છે ને કહોવરાવે છે પછી તેને પગ વતી ખૂબ ગુંદે છે. ત્યારે તે ચીકણી ને નરમ થાય છે પછી તેના ઘાટ બનાવે છે.

સ. ઘાટ શી રીતે બનાવે છે ?

જ. પ્રથમ માટીને ખુબ ચીકણી થાય તેમ કરીને તેના લોચા કરે છે પછી એક પૈડાનો ચાક કરીને તે પૈડું ફેરવેછે. અને તેના ઉપર લોચો મૂકીને હાથવતી તેને દબાવીને જે ઘાટ કરવો હોયછે તે કરે છે. શકોરાં, હાંલ્લાં-ઘડા-ગોળી-ગાગર-કુંડીઓ-નળીયાં, ઈંટો વગેરે ઘાટ બનાવે છે.

સ. એ તૈયાર કરેલા ઘાટને શું કરે છે ?

જ. સૂરજના તડકે સૂકાવા દે છે. પછી તે બધાને ભઠ્ઠીમાં પકવે છે. ત્યારે વાપરવા લાયક તૈયાર થાય છે.

સ. ભઠ્ઠી શું હશે ?

જ. બધા તડકે સુકાયલા માટીના વાસણોને બરાબર ગોઠવીને (કોઇક

ઠેકાણે ખાડમાં ગોઠવે છે ને કેટલેક ઠેકાણે ઉંચી પાળી કરી તેની વચ્ચે ગોઠવેછે) પછી ચારે બાજુ કાંટા, ઝાંખરા, કડબ, વગેરે મૂકી સળગાવે છે. ને ધીમે ધીમે તાપે, પાંચ–સાત દિવસ રહેવા દે છે. એટલે માંહેના વાસણો પાકે છે. વાસણો પકવવા જે ચારે બાજુ તાપ કરે છે તે ભઠ્ઠી કહેવાય છે.

પાઠ ૫ ધાતુઓ.

સ. ધાતુઓ કોને કહે છે ને ક્યાં થાય છે?

જ. સોનું–રૂપુ તાંબુ–લોઢું સીસુ–જસત ને કલઈ આ સાત મૂળ ધાતુ છે. ને તે ખાણોમાંથી નીકળે છે. માટે તે ખનીજ કહેવાય છે.

સ. ધાતુઓ ઓળખાય કેમ?

જ. તેના રંગ ઉપરથી. સોનું પીળું હોય છે. તાંબુ લાલ હોય છે. લોઢું કાળું હોય છે. સીસું કાળું હોય છે. જસત આસમાની રંગનું હોય છે. ને કલઇ સફેત હોય છે.

સ. ધાતુઓ શા કામમાં આવે છે?

જ. સોનાનાં ઘરેણાં થાય છે. રૂપાનાં ઘરેણાં તેમ રૂપિયા થાય છે. તાંબાનાં વાસણ થાય છે. લોઢાના કૉશ–કુહાડી, પાટા, ખીલા વગેરે બને છે. સીસાના બંદુકના છરા--પેન્સીલની લેડ વગેરે બને છે. જસત એ બીજી ધાતુઓ જોડે મળીને એક ત્રીજી ધાતુ બનાવે છે. કલઇ રાંધવા ખાવાના વાસણને ચોપડવાના ખપમાં આવે છે, કલઇના વાસણમાં કટાતું નથી એ મોટો ગુણ છે.

સ. બધી ધાતુઓને પ્રથમ શું કરે છે?

જ. પ્રથમ ખાણમાંથી–લાવી સાફ કરે છે. પછી ભઠ્ઠીમાં ઓગાળી નાંખે છે. પછી ટીપે છે. ને જતરડામાં ઘાલી ખેંચીને તાર બનાવે છે.

સ. આ બધી ધાતુઓમાં સુંદર કઇ ધાતુ છે?

જ. સૌ ધાતુઓમાં સોનું વધારે સુંદર છે. તેથી તેના ઘરેણાં બનાવે છે. ઘરેણા બનાવનારા સોની કહેવાય છે.

સ. કઇ ધાતુ વધારે વપરાય છે?

જ. લોઢું.

સ. લોઢાનું શું શું બને છે?

જ. ખેતીના બધાં સાધનો સાણસી, ચીપીઆ, તાળાં, નકુચા, સળીયા, કડાં વગેરે ઘણી ચીજો બનાવે છે.

સ. એ બનાવનાર કોણ કહેવાય છે?

જ. લુહાર.

સ. લુહાર લોઢાની વસ્તુઓ શી રીતે બનાવે છે?

જ. પ્રથમ લોઢાને ભઠ્ઠીમાં નાંખી લાલચોળ બનાવી ટીપે છે. ને જેવા ઘાટ બનાવવા હોય છે તે પ્રમાણે ટીપી ટીપીને વાળીને બનાવે છે કેટલાકવાર સળીયાને ટીપીને પાતળો કરી પછી જતરડામાં ખેંચી તાર બનાવે છે ને તેના ઘાટ બનાવે છ.

સ. ધાતુઓના ગુણ કહો?

જ. ટીપી શકાય છે. તાર થઇ શકે છે. કઠ્ઠણ છે. ચળકતી છે.

પાઠ ૬ નાણું.

સ. નાણું એટલે શું?

જ. નાણું એટલે સિક્કો.

સ. નાણું કઇ કઇ ધાતુનું હોય છે?

જ. સોનાનું નાણું તે મોહોર કે સોવરીન કહેવાય છે.

રૂપાનું નાણું રૂપીઓ, અડધો, પાવલી ને બે આની હોય છે.

તાંબાનું નાણું ઢબુપૈસા, અધેલા ને પાઇ હોય છે.

હાલમાં એક નીકલ નામની ધાતુના સીક્કા બનાવે છે તેની આનીઓ બનાવે છે. બે આની, પાવલી વગેરે બનાવે છે.

સ. પૈસો કેવા રંગનો હોય છે?

જ. લાલ રંગનો હોય છે ને તે તાંબા નાણું છે.

સ. પાવલી કેવા રંગની હોય છે?

જ. પાવલી સફેદ રંગની હોય છે ને તે રૂપા નાણું છે.

સ. મોહોર કેવા રંગની હોય છે?

જ. પીળા રંગની હોય છે ને તે સોના નાણું છે.

સ. એક મોહોરના કેટલા રૂપિયા આવે?

જ. પંદર રૂપિયા આવે.

સ. એક રૂપિયાના અડધા કેટલા–પાવલી કેટલી ને બે આની કેટલી?

જ. એક રૂપિયાના અડધા ૨, પાવલી ૪ ને બે આની ૮ આવે છે.

સ. એક રૂપિયાનું તાંબા નાણું કેટલું કેટલું આવે?

જ. પૈસા ૬૪, ઢબુ–૩૨, અધેલા ૧૨૮ ને પાઇ ૧૯૨ આવે.

સ. એક રૂપિઆનું નીકલ નાણું કેટલું આવે?

જ. નીકલની અકેક આની હોય છે તે ૧૬ આવે છે. બબે આની ૮ અને પાવલી ૪ આવે છે.

સ. ચાર બે આનીના કેટલા પૈસા? જ. ૩૨ પૈસા.

સ. પાંચ અકેક આની છે તેની પાઇ કેટલી?

જ. ૬૦ પાઇ.

સ. ૩૨ અડધાજી છે તેનું રૂપા નાણું કેટલું આવશે?

જ. પાવલી.

સ. તાંબા નાણામાં ભારે સિક્કો કયો? જ. ઢબુ.

સ. રૂપા નાણામાં ભારે સિક્કો કયો? જ. રૂપિયો.

પાઠ ૭ કુહાડી ને સોય.

સ. કુહાડી એટલું શું?

જ. લાકડાં ફાડવાનું ઓજાર.

સ. કુહાડી શેની બને છે. કોણ બનાવે છે?

જ. લોઢાની–બને છે ને–લુહાર બનાવે છે.

સ. કુહાડીનો આકાર કેવો હોય છે?

જ. આગળ ધાર હોય છે ને પાછળ ગોળ માથું હોય છે તેને મુંદર કહે છે.

સ. મુંદર શા ખપમાં આવે છે ?

જ. તેમાં લાકડાનો હાથો ઘાલે છે લાકડાનો હાથો ના હોય તો લાકડા ચીરાય નહિ. લોઢાનો હાથો હોય તો બહુ ભારે થાય તેથી ઉચકી શકાય નહિ. એટલે લાકડા ચીરાય નહિ.

સ. સોય એટલે શું ?

જ. લુગડાને શીવવાનું સાધન.

સ. સોયનો આકાર કેવો હોય છે ?

જ. છેક આગળ અણી હોય છે ને ઉપર જાડો જરા જાડો ભાગ હોય છે તેમાં નાકું હોય છે એ નાકામાં દોરો પરોવે છે તે પછી શીવે છે.

સ. શીવવાનું કામ કોણ કરે છે. ને લાકડાં ચીરવાનું કામ કોણ કરે છે?

જ. શીવવાનું કામ દરજી કરે છે ને લાકડાં ફાડવાનું કડીઆરા કરે છે.

સ. કુહાડી અને સોય બન્ને શેના બનેલાં છે ?

જ. બન્ને લોઢાના બનેલા છે તેવીજ રીતે કોદાળી પણ–લોઢાની બનેલી છે.

સ. સોય શા ખપની છે ?

જ. લુગડાં શીવવાના.

સ. કુહાડી શા ઉપયોગની છે ?

જ. લાકડાં ચીરવાના ખપની છે.

પાઠ ૮ છોડ.

સ. છોડ એટલે શું ?

જ. નાનું ઝાડ તે છોડ કહેવાય.તે વધીને મોટું થાય ત્યારે ઝાડ કહેવાય.

સ. થોડાંક ઝાડનાં નામ દો ?

જ. આંબા, આબલી, પીપળો–વડ–કોઠી વગેરે.

સ. થોડાક છોડવાના નામ દો ?

જ. બાજરીનો, જારનો, ગુલાબનો, ગળગોટાનો વગેરે.

સ. ઝાડ અને છોડ શા વડે ઉભા રહેતા હશે ?

જ. મૂળ વડે ઉભા રહે છે, ને તે જમીનમાં હોય છે.

સ. તેમનો ખોરાક શું હશે?

જ. જમીનની અંદર જે ભીનાશ હોયછે. તે પાણી એમનો ખોરાકછે.

સ. ઝાડના કયા કયા અંગ છે?

જ. મૂળ–થડ–ડાળાં, ડાળીઓ, પાંદડાં, ફુલ ને ફળ.

સ. દરેક અંગ શા શા ઉપયોગના છે?

જ. મૂળ વડે છોડ ટટાર ઉભો રહે છે તે જમીનનો રસ ચૂસીને થડ વાટે ડાળામાં–ડાળીમાં–ફુલમાં ને ફળમાં રસ મોકલે છે. પાંદડાં લીલા રંગના હોય છે ને તે પાકે છે ત્યારે પીળા રંગનાં થાય છે.

સ. બી શેનું થતું હશે?

જ. ઝાડપર જે ફળ છે તે પાકે છે ને માંહેથી બીયાં નીકળે છે તે બી કહેવાય છે.

સ. બીમાંથી ઝાડ શી રીતે થતું હશે?

જ. પ્રથમ બીને જમીનમાં વાવે ને પાણી પાય ત્યારે બી પલળીને કહોવાઇને ફાટે છે ને માંહેથી છોડ ઉત્પન્ન થાય છે; તે વધીને પછી ઝાડ થાય છે.

સ. વેલા કોણે કહેવાય?

જ. જે છોડવા ઉંચે વધતા નથી પણ ભોંય પથરાયછે. તેને વેલા કહેછે.

સ. કયા કયા વેલા કહેવાય છે?

જ. દૂધીનો–કોહોળાંનો–ગળગોટા, ગળકીનો, ગીંઇનો, કારેલાં,તડબુચ, આરીયાં, તુરીયાં વગેરે.

સ. વેલા કેમ ઉંચા નહિ વધતા હોય?

જ. તેમનાં મૂળ પાતળાં હોય છે તેમ બહુ ઉંડાં નથી હોતાં તેથી ઉંચે વધતા નથી.

પાઠ ૯ કેરી.

સ. કેરી એ શું છે?

જ. કેરી ફળ છે ને તે આંબાના ઝાડનું ફળ છે.

સ. કેરીનો રંગ કેવો છે ?

જ. કાચી કેરીનો રંગ લીલો છે ને પાકીનો પીળો હોય છે.

સ. કેરી કઈ ઋતુમાં આવે છે ?

જ. ઉનાળામાં આવે છે.

સ. આંબાના ફુલને શું કહે છે ?

જ. મોર કહે છે.

સ. મોરનું પછી શું થાય છે ?

જ. મોરમાંથી પછી કેરી થાય છે.

સ. કાચી કેરી કેવી લાગે ?

જ. કાચી કેરી ખાટી લાગે છે. લોકો તેના અથાણાં કરે છે.

સ. પાકી કેરી કેવી લાગે છે ?

જ. પાકી કેરી મીઠી લાગે છે. તેનો લોકો રસ કાઢીને રોટલી સાથે ખાય છે. કાપીને કડકા કરી ખાય છે ને મુરબ્બા બનાવે છે.

સ. કેરીના ભાગ કયા કયા છે ?

જ. પ્રથમ ઉપરની છાલ પછી ગર અથવા રસ પછી ગોટલો ને તેની માંહે ગોટલી.

સ. ગોટલો શા કામનો છે ?

જ. કેટલાક લોકો તેને દેવતામાં શેકાને તેને ભાંગી માંહેથી ગોટલી કાઢી ખાઈ જાય છે. ગોટલી કેટલીક વખત દવાના કામમાં આવે છે. ગુંમડા ઉપર ઘસીને ચોપડે છે, ગોટલો એમને એમ વાવ્યો હોય તો તેનું ઝાડ થાય છે તેને આંબો કહે છે.

પાઠ ૧૦ મો ગાય અને ભેંસ.

સ. ગાય અને ભેંસ ક્યા વર્ગના પ્રાણી છે ?

જ. પશુના વર્ગના છે.

સ. બંન્ને કઈ કઈ વાતે મળતા આવે છે ?

જ. બંન્નેને શીંગડાં છે. ચાર ચાર પગ છે. એકેકી પૂછડું છે.

સ. શીંગડા શા ખપના છે ?

જ. કોઈ મારવા આવે તેને મારવાના ખપમાં આવે છે તે વડે તેઓ પોતાનો બચાવ કરી શકે છે.

સ. પૂછડું ને કાન શા કામના છે ?

જ. માખો ઉરાડવાના કામમાં આવે છે.

સ. એમનો ખોરાક શો છે?

જ. ઘાસ–કડબ–અનાજ વગેરે.

સ. ગાયના ને ભેંસના હીંડવામાં શો ફેર છે ?

જ. ભેંસ માથુ નીચે રાખી ધીમેથી હીંડે છે. ગાય તેમ રાખતી નથી તેમ બહુ ધીમેથી હીંડતી નથી.

સ. ગાયના દાંત કેવી રીતે હોય છે ?

જ. નીચલા જડબામાં દાંત છે. ઉપરના જડબામાં દાંત નથી ઘાસને ઉપલા જડબાને દાંત વતી પકડે છે પછી આમ તેમ અમળાવી (હલાવી) તેને તોડે છે ને ખાય છે.

સ. ગાય–ભેંસ ખાઇ રહ્યા પછી બેશીને મોઢું શા માટે હલાવતી હશે?

જ. ગાય ભેંસ જલદી ખાઇને ખોરાક પેટમાં ઉતારી દે છે. પેટમાં તેના ગોળા બંધાય છે. એ ગોળા જ્યારે નિરાંતે બેસે છે ત્યારે પાછા મોંમાં લાવીને ચાવે છે. તેથી મોઢું હલાવે છે એને વાગોળવું કહે છે.

સ. ગાય ભેંસ ઉઠતી વખતે પ્રથમ કયા પગ ઉપાડે છે ?

જ. પાછલા પગ પ્રથમ ઉપાડે છે પછી ઉઠે છે.

સ. ગાય ભેંસના કદમાં શો ફેર છે ?

જ. ગાય પાતળી ને ભેંસ જાડી હોય છે–ગાય કરતાં ભેંસ વધારે જોરાવર હોય છે–કહે છે કે ચાર વગડાઉ ભેંસ હોય તો એક વાઘને પણ પુરી પડે.

સ. બનેના શરીરના રંગો કેવા હોય છે?

જ. ગાયમાં કોઇ કાળી–સફેદ ને કોઇ પીળી હોય છે તેમ કોઈ સફેદ ને કાળી હોયછે ભેંસ તો ઘણે ભાગે કાળી તેમ ભુરા રંગની હોયછે.

સ. બંન્નેની ચામડીમાં શો ફેર છે ?

જ. ગાયની ચામડી પાતળી અને સુંવાળી હોય છે ને ભેંસની ઘણી જાડી હોય છે અને ગાયના જેવી સુંવાળી હોતી નથી ગાય કરતાં ભેંસને પાણીમાં રહેવું ઘણું ગમે છે તેથી તળાવ કે પાણીના ખાડા હોય તેમાં ઘણીવાર પડી રહે છે તેમ વરસતા વરસાદમાં પણ ઘણીવાર ઉભી રહે છે બંન્નેની ખરીમાં ફાટ છે. જેથી પોચી ને ભીની જમીનમાં તેમના પગ ઉતરી જતા નથી.

પાઠ ૧૧ બકરૂં ને ઘેટું.

સ. બકરૂં ને ઘેટું કયા વર્ગના પ્રાણી છે ?

જ. પશુના વર્ગના છે.

સ. બંન્ને કઇ વાતમાં મળતા આવે છે?

જ. આંખ–કાન–મોઢું પગ ને પુછડી છે. બંન્નેની ખરીમાં ફાટ છે. બંન્ને વાગોળે છે તેમને શીંગડા હોય છે.

સ. બંન્નેમાં શું તફાવત છે ?

જ. બકરાના પગ ઘેટાના કરતાં પાતળા હોય છે ને મજબુત હોય છે. તેથી ઘેટા કરતાં બકરૂં વધારે દોડી શકે છે તેમ–ડુંગર ઉપર પણ ચઢી શકે છે બકરાને ડીલે આછા લાંબા વાળ હોય છે. ને ઘેટાને ડીલે ભરાઉ ઉન હોય છે ઘેટાંના શીંગડા ઘણું કરીને ગોળ વળેલાં હોય છે બકરાંના હોતાં નથી–ઘેટાં ડોકાં હલાવી ચાલે છે બકરાં તેમ કરતાં નથી.

સ. વાગોળવું એટલે શું ?

જ. ખાધેલું પાછું મોઢામાં લાવી ચાવવું તેને વાગોળવું કહે છે.

સ. કયા કયા પ્રાણી વાગોળે છે ?

જ. બકરૂં–ઘેટું–ગાય–ભેંસ વગેરે પશુઓ વાગોળે છે.

સ. બકરાં અને ઘેટાના ખોરાકમાં શું ફેર છે ?

જ. બકરૂં તો જે હોય તે ખાય છે. જંગલની તમામ વનસ્પતિ બકરૂં ખાય છે, ઘેટું કેટલીક વનસ્પતિ ખાતું નથી તેમ કહેવત છે કે

ઉંટ મેલે આકડો ને બકરી મેલે કાંકરો આકડાનું ઝાડ ઉંટ ખાય નહિ તેમ કાંકરા સિવાય તમામ ચીજ બકરૂં ખાય છે.

પાઠ ૧૨ દૂધ.

સ. આપણે કોનું દૂધ ખાઇએ છીએ?

જ. ગાય કે ભેંસનું.

સ. બીજા કયા કયા પશુ દૂધ આપે છે?

જ. હરેક પશુ દૂધ આપે છે પરંતુ ગાય અને ભેંસનું દૂધ ગુણકારી છે. કેટલાક લોકો બકરાં ને ઘેટાનું દૂધ પણ ખાય છે ઉંટડી ને ગધેડીનું દૂધ માંદા માણસને પીવડાવે છે તેથી રોગીને ફાયદો થાય છે.

સ. ગાય ભેંસના દૂધમાં શો ફેર છે?

જ. ગાયનું દૂધ પાતળું છે ને ભેંસનું જાડું છે. ગાય કરતાં ભેંસનું વધારે મીઠું છે.

સ. દોહતી વખતે કયા નિયમ ધ્યાનમાં રાખવાના છે?

જ. સવાર સાંજ નિયમીત વખતે દોહે–તો દૂધ વધારે નીકળે છે. અનીયમીત દોહે તો–દૂધ ઓછું નીકળે છે દોહવાના વાસણ સાફ ચોખ્ખાં કરી તેમાં દોહવું, નહિ તો દુધ બગડી જશે. દોહતાં પહેલાં આંચળને બરાબર ધોઇ નાંખ્યા હોય તો દૂધમાં મેલ આવતો નથી કેટલાંક લોકો દૂધ વધારે નીકળે તેથી દોહતાં પહેલાં ભેંસ ગાયને પાણી પાય છે પછી દોહે છે. તેથી જો કે દૂધ તો વધારે નીકળે છે પરંતુ એ દૂધ ગુણ ઓછો કરે છે ને વહેલું બગડી જાય છે.

સ. દૂધ ક્યારે ફાયદો આપે છે?

જ. દૂધ દોહીને તરત પીવાથી બહુ ફાયદો આપે છે–થંડુ થયા પછી ફાયદો નથી આપતું માટે તે ઉનું કરીને પછી પીવું.

સ. દૂધનું શું શું બને છે?

જ. દૂધને ઉકાળીને–તેનો માવો કરે છે. તેમાં ખાંડ નાંખી બરફી પેંડા બનાવે છે. દૂધને ઉકાળતાં જે ઉપર તરી આવે છે તેને તર કહે

કહે છે. ખટાશ નાંખી તેને આધરકે તેને દહીં કહે છે તેના ઉપરની તર કાઢી લે છે તેને મલાઇ કહે છે. દહીંને પાણી નાંખી વલોવે છે તેને છાશ કહે છે જે ઉપર તરી આવે તેને માંખણ કહે છે. માંખણને તાવીને ઘી કરે છે-દહીંને બાંધી રાખી પાણી નીકળી જવા દઇ પછી તેમાં ખાંડ મેળવવાથી-શિખંડ થાય છે-દૂધને ઉકાળી જાડુ કરવાથી બાસુદી બને છે. દૂધને ઉકાળી માંહે ચોખા નાંખી ઉકાળવાથી દૂધપાક બને છે.

પાઠ ૧૩ કૂતરો.

સ. કુતરો કયા વર્ગનું પ્રાણી છે?

જ. કુતરો પશુના વર્ગમાં ગણાય છે.

સ. કુતરાના શરીરના ભાગ ગણાવો?

જ. ચાર પગ-એક મ્હોં-બે કાન-બે આંખો ને એક પુછડી હોય છે.

સ. કુતરાની પુછડી વિષે શું જાણો છે?

જ. કુતરાની પુછડી વાંકી હોય છે તેઓ રીઝે છે ત્યારે હલાવે છે ને બીએ છે ત્યારે પગ વચ્ચે ઘાલી દે છે.

સ. કુતરાનો ખોરાક શું છે?

જ. રાંધેલું અનાજ-માંસ ને હાડકાંના કડકા. તેમાં હાડકાના કડકા ચાટવાનું તેને બહુ ગમે છે.

સ. કુતરાના દાંત વિષે શું જાણો છો?

જ. કુતરાને ઉપર બે ને નીચે બે એમ ચાર મોટા તીણા દાંત હોય છે તે વતી ખોરાકને ફાડીને ખાય છે, તેને દાઢ હોતી નથી, તેઓ ખોરાકના કડકા કરી ગળી જાય છે, તેઓ ખાતાં ખાતાં જડબાં આમતેમ હલાવતાં નથી. ખાધા પછી કુતરા ઉંઘના ઝોંકા લે છે-સઘળાં કુતરાને મોની બન્ને બાજુ ઉપર થોડા કરકરા વાળ હોય છે.

સ. કુતરા જીભ બહાર કેમ કાઢતા હશે?

જ. કુતરાને બહુ તાપ લાગે ત્યારે જીભ બહાર કાઢે છે ને હાંફે છે જેમ માણસને તાપ લાગે ત્યારે શરીરમાંથી પરસેવો બહાર નીકળે

છે તેમ કુતરાને તાપ લાગે ત્યારે પરસેવો જીભ વડે બહાર કાઢે છે તેને શરીરે પરસેવો થતો નથી.

સ. કુતરૂં કેવું પ્રાણી ગણાય છે?

જ. કુતરૂં વફાદાર પ્રાણી છે. તેને પાળવાથી ઘણા લાભ છે ઘરની રખવાળ કરે છે—અજાણ્યા માણસને તેમ જાનવરને ઘરમાં પેસવા દેતા નથી. તેથી ચોર વગેરેથી બચાવ થાય છે તે રીઝે છે ત્યારે પુછડી હલાવે છે ને ચાટે છે, ને ખીજાય છે ત્યારે કરડે છે.

સ. કુતરાને પગે તીણા નહોર હોય છે તે શા ખપના છે?

જ. કોઇ જનાવરને મારવાના ખપમાં આવે છે તેમ જમીનમાં ખાડા ખોદવાના ખપમાં આવે છે.

પાઠ ૧૪ પંખી.

સ. થોડાંક પશુના નામ દો?

જ. ગાય—ભેંસ—ઘેટું—બકરૂં—કુતરો—ગધેડું વગેરે.

સ. પોપટને કયા વર્ગમાં ગણતા હશે? જ. પંખી.

સ. પંખી એટલે શું?

જ. પાંખ વતી ઉડનારા જનાવર તે પંખી.

સ. પોપટ સિવાય તમે બીજા પંખી જોયા છે?

જ. કાગડો, સમડી, ચકલી, મોર, મરઘી, કબુતર, બતક વગેરે ઘણા છે.

સ. પંખીના શરીરના ભાગ ગણાવો?

જ. પંખીને બે પગ હોય છે, મ્હોને ઠેકાણે ચાંચ હોય છે, આંખો હોય છે, પૂછડી નથી હોતી તેમ આખે ડીલે પીંછા હોય છે (વાળ નથી હોતા) પીછાને લીધે તેમને ટાઢ વાતી નથી. પાંખો વડે તેઓ ઉડે છે.

સ. તેમના પગ વિષે શું જાણો છો?

જ. પગને ચાર ચાર આંગળાં હોય છે તે છુટા હોય છે તે વડે તેઓ જમીન ઉપર ચાલી શકે છે કેટલાંક જનાવરનાં આંગળાં જોડેલાં હોય છે તેથી તે પાણીમાં ચાલી શકે છે જેમકે જળકુકડી—બતક વગેરે.

સ. પંખી શું ખાતાં હશે?

જ. કેટલાક પંખી અનાજ ખાય છે. કોઇ કોઈ ઝાડ ઉપર પાકેલાં ફળ, વડના ટેટા, ગુલેર, દાડમ વગેર ફળ ખાય છે, કોઇ તો ઝીણા ઝીણા જીવડાં ખાય છે.

સ. પંખી ક્યાં રહેતા હશે?

જ. કેટલાક પંખી ઝાડપર માળા બાંધી તેમાં રહે છે, કેટલાક મકાનની ભીંતોમાં બાકોરા કરી તેમાં રહે છે, ચકલીઓ ઘરમાં ઉંચેના ભાગમાં માળા બાંધી ત્યાં રહે છે (હાંડામાં) અને એ માળામાં પોતાનાં ઈંડા મૂકે છે એ ઈંડા સેવાય છે ત્યારે માંહેથી બચ્ચાં નીકળે છે. એ બચ્ચાં નાના હોય ત્યાં સુધી તેમનાં માબાપ ચારો લાવી તેમને ખવરાવે છે.

સ. ભોંયપર ચાલનારા પંખીના નામ દો?

જ. ચકલી, પોપટ, મોર, મરઘી, સમડી, કાગડો, કબુતર, કાબર, ...ીંગ, ચાતક, સારસ વગેરે ઘણા છે.

સ. ભોંયપર અને પાણીમાં ચાલનારા પંખીના નામ દો?

જ. જળકુકડી—બતક વગેરે.

પાઠ ૧૫ રંગ.

સ. આકાશનો રંગ કેવો હોય છે? જ. આશમાની.

સ. ધોતલી પહેરીએ છીયે તેનો રંગ કેવો હોય છે?

જ. સફેદ.

સ. મૂળ રંગ કયા કયા છે?

જ. લાલ—પીળો ને વાદળી.

સ. લાલ રંગની વસ્તુના નામ દો?

જ. કંકુ—લોહી—પાકાં મરચાં—ચણોઠી વગેરે.

પીળા રંગના નામ દો? સોનું, કેસર, હળદર, ચંપાનું ફૂલ.

વાદળી રંગના નામ દો? આકાશનો રંગ, ગળી વગેરે.

ઉપરના રંગો મૂળ રંગ કહેવાય છે. એક મૂળ રંગમાં બીજો મૂળ રંગ મળવાથી ત્રીજો રંગ થાય છે તેને મિશ્ર રંગ કહે છે.

સ. લાલ અને પીળો રંગ મળવાથી કયો રંગ થાય છે?

જ. ત્રણ ભાગ લાલ અને ૧ ભાગ પીળો રંગ મેળવવાથી નારંગી રંગ બને છે.

સ. નારંગી રંગની કઇ કઇ વસ્તુઓ હોય છે?

જ. નારંગી, કેટલાક લુગડા,કાગળ, કાચ વગેરે નારંગી રંગના હોયછે.

સ. પીળો અને વાદળી રંગ મળવાથી કયો રંગ થાય છે?

જ. આઠ ભાગ વાદળી ને પાંચ ભાગ પીળો મેળવવાથી લીલો રંગ થાય છે.

સ. લીલા રંગની વસ્તુના નામ દો?

જ. પાંદડાં, કાચ, મરચાં, કાચી કેરી, કેટલાક લુગડા, કાગળ, કાચ વગેરે લીલા રંગના હોય છે.

સ. લાલ અને વાદળી મેળવવાથી કયો રંગ થાય છે?

જ. લાલ અને વાદળી સરખા રંગ લઇ ભેગા કરવાથી જાંબુડો રંગ થાય છે.

સ. જાંબુડા રંગની વસ્તુઓ ગણાવો?

જ. જાંબુ, કેટલાક લુગડા, કાગળ ને કાચ જાંબુઆ રંગના હોયછે.

સ. મિશ્ર રંગ કયા કયા?

જ. નારંગી–લીલો ને જાંબુઓ.

સ. જાંબુઆ રંગની, લાલ રંગની ને નારંગી રંગની બનાવટ કરો?

જ. લાલ ને વાદળી સરખા ભાગે લેવાથી જાંબુઓ રંગ થાય છે. આઠ ભાગ વાદળી ને પાંચ ભેગા મેળવવાથી પીળો રંગ થાય છે ત્રણ ભાગ લાલ ને એક ભાગ પીળો મળવાથી નારંગી રંગ થાય છે હાલમાં જર્મન બનાવટના તૈયાર રંગો આવે છે તેના પડીકાને પાણીમાં ઉકાળી લુગડું બોળવાથી તેના ઉપર રંગ ચઢે છે કેટલાક રંગ કાચા છે તે જલદી ઉડી જાય છે ને કેટલાક પાકા હોયછે તે ધોવાય છે તો પણ જતા નથી.

ટેક્સ્ટબુક તરીકે મંજુર થયેલી ગુજરાતી કોપીબુક.

પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે નવા ધોરણને અનુક્રમથી સહાબદાર અક્ષરોથી ને ઉપયોગી કહેવતોથી ભરપુર આ કો' નં. ૧ થી ૫ સુધીની દરેકની કી. ૦-૨-૬. માસ્તરો તેમ વે' ઓને ઘણુંજ સારૂં કમીશન.

મુખગણિત ભાગ ૧-૨.

ભાગ ૧લો. ધોરણ ૧ થી ૩ સુધીના બાળકોને માટે, ૨જો ધોરણ ૪ ને ૫ માટે છે. અનુભવી માસ્તરોની સૂચના સ તૈયાર કરાવેલા હોવાથી વિદ્યાર્થીઓને બહુજ ઉપયોગી છે. આમાં વ્યવહારીક અતિ ઉપયોગી હિસાબો પણ રીતો દાખલ કરેલા છે. કીં. ૦-૨-૦ અને ૦-૪-૦.

પ્રાથમિક શાળાઓ માટે ડ્રૉઇંગબુકો.

ઉત્તર વિભાગના મે. એ. ઈ. સાહેબે મંજુર કરેલા ડ્રૉઇંગના અભ્યાસક્રમ મુજબ તેમ ધોરણને લગતા પદાર્થપાઠનાં ચિત્રો સહિતની ધોરણવાર ડ્રૉઇંગબુકો, મોટા જથ્થામા તૈયાર છે. બાળવર્ગથી ધોરણ ૫ સુધી ૦-૧-૦, ધોરણ ૬ ૦-૧-૬ ને ધો. ૭ ૦-૨-૦.

દરેક ધોરણવાર સૃષ્ટિજ્ઞાન અને પદાર્થપાઠ.

દરેક ધોરણવાર અર્થની નોટો.

દરેક ધોરણવાર અર્થ જુદા.

પ્રાથમિક શાળાઓ માટે દેશી હિસાબ.

બાળકોને ગમત સાથે જ્ઞાન આપનારા પુરા આંક સહિતનો દેશી હિસાબ જેમા મુખગણિત, સચિત્ર મુળાક્ષર, કોષ્ટકો, હિસાબો, ગુણાઓ, ગણિતના હિસાબ રીતો સાથે ડ્રૉઈંગના ચિત્રો અને અતિ ઉપયોગી કહેવતો સહિતનો આ સસ્તો ને ઉત્તમ દેશી હિસાબ એકજ છે. ખંભાત, જુનાગઢ, ગોંડળ વગેરે સ્ટેટોમાં ટેક્સ્ટબુક તરીકે મંજુર થયેલો છે. કી. ફક્ત રૂ. ૦-૧-૬.

— દામોદર હિરાલાલ શાહ, બુકસેલર-ખંભાત.